

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav jazyků a komunikace neslyšících

Bakalářská práce

Ludmila Ettlerová

Volnočasové a zájmové aktivity žáků škol pro sluchově postižené

Leisure and Interest Activities Pupils from School for Hearing
Impaired Pupils

Poděkování

Ráda bych poděkovala své vedoucí práce Mgr. Marii Komorné za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala. Děkuji také všem ředitelům, učitelům a žákům ze škol, které byly ochotny se mnou spolupracovat a umožnily mi uskutečnit dotazníkové šetření.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 19. května 2014

Abstrakt

Tato bakalářská práce se v teoretické části zabývá vymezením pojmu volný čas a představením nejznámějších volnočasových institucí a organizací v České republice. Dále vymezuje specifika trávení volného času sluchově postižených lidí, zvláště pak dětí a mládeže. Stručně popisuje typy volnočasových aktivit, které jsou nabízeny ve školách a organizacích pro sluchově postižené v několika městech. V praktické části jsou zpracována data z dotazníkového šetření. Pozornost je také věnována rozdílu trávení volného času internátních a neinternátních žáků škol, které byly do šetření zapojeny.

Klíčová slova

Volný čas, volnočasové aktivity, volnočasové instituce a organizace, zájmová činnost, žák se sluchovým postižením, organizace pro sluchově postižené žáky, škola pro sluchově postižené žáky, internát.

Abstract

Abstract

In its theoretical part this bachelor thesis deals with the definition of leisure time and presents the most prestigious leisure institutions and organizations in the Czech Republic. It especially focuses on the specifics of leisure time of hearing-impaired children and youth. It briefly describes the range of leisure activities that are available at schools and hearing loss organization in several cities. In the practical part the questionnaire and survey data are analysed. Attention has also been paid to the difference between leisure time of surveyed boarding and non-boarding pupils.

Keywords

Leisure time, leisure activities, leisure institutions and organizations, hobbies, pupil with hearing impairment, organization for hearing impaired pupils, school for hearing-impaired pupils, boarding school.

Obsah

1	ÚVOD	8
2	VOLNÝ ČAS	9
2.1	Definice volného času	9
2.2	Zájmové vzdělávání a jeho ukotvení v zákonu	9
2.3	Co vše patří do volného času?.....	10
2.4	Funkce a hlediska volného času	10
2.5	Typy volnočasových a zájmových aktivit	12
2.6	Volný čas a rodina.....	14
2.7	Stručný vývoj volného času	15
3	ZAŘÍZENÍ A INSTITUCE PRO VOLNÝ ČAS	16
3.1	Školní družiny a školní kluby	16
3.2	Domy dětí a mládeže	17
3.3	Domovy mládeže	17
3.4	Dětské domovy	17
3.5	Základní umělecké školy	17
3.6	Jazykové školy.....	18
3.7	Sdružení mládeže.....	18
3.7.1	Skaut.....	18
3.7.2	Sokol.....	19
3.7.3	YMCA	19
3.7.4	Salesiáni Dona Bosca	19
4	AKTIVITY MIMO ŠKOLNÍ A VOLNOČASOVÁ ZAŘÍZENÍ	21
4.1	Odpočinkové a rekreační činnosti	21
4.2	Příprava na vyučování.....	21
4.3	Trávení volného času na počítači a internetu	22

4.4	Navštěvování kulturních akcí a zařízení a jiné rodinné aktivity	22
5	VOLNÝ ČAS SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH OSOB	23
5.1	Specifika v trávení volného času sluchově postižených osob	23
5.2	Sport	24
5.2.1	Sportovní hry škol pro sluchově postižené.....	24
5.2.2	Zájem o sport mladých sluchově postižených lidí v minulosti a dnes	25
5.2.3	Sluchově postižení sportovci	25
5.3	Pantomima a divadlo	26
5.3.1	Tlumočené kulturní akce	27
6	ORGANIZACE SLUCHOVĚ POSTIŽENÝCH ZAMĚŘENÉ NA DĚTI A MLÁDEŽ	29
6.1	Praha – Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené.....	29
6.1.1	Zájmové aktivity na škole	30
6.1.2	Ulicentrum.....	31
6.1.3	Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s.....	32
6.1.4	Keramická dílna	32
6.1.5	Jablíčko dětem.....	33
6.1.6	Tichá kavárna a její programy pro děti	33
6.1.7	Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže – SKNEDAM	34
6.1.8	Czech Deaf Youth	34
6.1.9	Skautský oddíl Potkani.....	35
6.2	Hradec Králové – Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové, Štefánikova 549 ..	35
6.2.1	Zájmové aktivity na škole	36
6.2.2	Sportovní klub neslyšících Hradec Králové.....	37
6.2.3	Hradecký spolek neslyšících	37
6.3	Brno – Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště	37
6.3.1	Zájmové aktivity na škole	37
6.3.2	Pantomima S. I., Brno	38
6.3.3	Labyrint.....	38
6.3.4	Centrum denních služeb pro sluchově postižené.....	39
6.3.5	Kavárna u Žambocha	39
6.4	Olomouc – Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené	39
6.4.1	Zájmové aktivity na škole	40
6.4.2	SK SKIVELO.....	41
7	INTERNÁTY NA ŠKOLÁCH PRO SLUCHOVĚ POSTIŽENÉ A DOMOVY MLÁDEŽE	42
7.1	Internáty	42
7.2	Domovy mládeže	42

8	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	44
8.1	Výběr výzkumného vzorku a způsob šetření	44
8.2	Tvorba dotazníku	45
8.3	Zadávání dotazníků	45
8.4	Vyhodnocení dotazníků	46
9	VÝSLEDKY A INTERPRETACE DOTAZNÍKŮ	60
10	ZÁVĚR	62
11	POUŽITÉ ZDROJE	63
12	PŘÍLOHA Č. 1: DOTAZNÍK	68

1 Úvod

Při výběru tématu bakalářské práce jsem se řídila především tím, jaké téma je mi blízké. Protože se ve svém volném čase ráda věnuji dětem a mládeži (především ve skautském oddíle), vybrala jsem si toto téma, které se samozřejmě týká i sluchově postižených dětí a mládeže

O tomto tématu se mi podařilo nalézt pouze dvě práce¹, přičemž obě z nich jsou zaměřeny na jiné školy (a také trochu jinou věkovou kategorii), než na které jsem se zaměřila ve své práci já (více v kapitole 8 Dotazníkové šetření).

V teoretické části práce se budu věnovat volnému času z obecného hlediska. Vymezím základní pojmy spojené s volným časem a představím zde nejznámější instituce a organizace, které se volnočasovým aktivitám věnují.

Dále se pokusím charakterizovat volný čas sluchově postižených² dětí a mládeže a popsat rozdíly mezi způsoby trávení volného času neslyšících a volného času dětí bez sluchového postižení. V této souvislosti představím i organizace, které se věnují volnočasovým aktivitám určeným především pro neslyšící. Mnohé z volnočasových aktivit se uskutečňují na školách pro sluchově postižené, proto stručně představím i tyto školy.

V praktické části budu vycházet z dotazníkového šetření, kterého se zúčastnili žáci škol pro sluchově postižené. Ze získaných informací se pokusím vyvodit, jaké volnočasové aktivity sluchově postižení žáci preferují, zda navštěvují organizace pro neslyšící, nebo zda dávají přednost volnočasovým aktivitám, kde se setkávají se slyšícími vrstevníky. Budu brát v úvahu také fakt, že mnoho dětí a studentů, kteří na tyto školy docházejí, bydlí přes týden na internátu, a pokusím se zjistit, zda se i toto hledisko promítne do způsobu, jakým tráví svůj volný čas.

¹ Slížková, L. *Výchova dětí se sluchovým postižením: Trávení volného času sluchově postižených dětí školního věku*. [Závěrečná práce] Praha : PedF UK, 2002.

Horáková, P. *Mimoškolní aktivity sluchově postižených dětí staršího věku*. [Diplomová práce] Praha : PedF UK, 2007.

² Z důvodu nejednotnosti termínů označujících osoby se ztrátou sluchu (ve zdrojích, ze kterých jsem při psaní práce čerpala) jsem se rozhodla používat pro všechny tyto osoby (nehledě na velikost ztráty sluchu) termín „osoba, žák, dítě se sluchovým postižením“. Je-li v práci potřeba upřesnění termínu, informace jsou vždy uvedené.

2 Volný čas

2.1 Definice volného času

Termín „volný čas“ je v různých publikacích věnujících se této problematice vymezován (více či méně) odlišně.

Kaplánek (2011, s. 6) uvádí, že volný čas můžeme definovat buď *negativně*, nebo *pozitivně*. Negativní definice volného času je vymezování volného času vůči pracovní době. Takto volný čas definuje například Hofbauer (2004, s. 13). Charakterizuje ho jako činnosti, které člověk vykonává po splnění pracovních povinností – tato tzv. zbytková teorie volného času je rozšířena především v německé literatuře.

Naproti tomu pozitivní definice se pokouší vymezit volný čas na základě jeho vlastní kvality, tedy jako čas, s nímž může jedinec svobodně nakládat („mám volno pro sebe, pro svoje záliby, pro druhé atd.“) (Kaplánek, 2011, s. 6). Pozitivně definuje volný čas například Němec (2003, s. 17), a to jako dobu, kdy si člověk svobodně vybírá činnosti, které mu přinášejí radost, potěšení, zábavu, odpočinek a které obnovují a rozvíjejí jeho tělesné a duševní schopnosti, popř. i schopnosti tvůrčí. Pávková a kol. (2008, s. 9) vymezuje volný čas velmi podobně: „*Ve volném čase je možnost věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí radost a uvolnění. Prostě je dělat chceme a můžeme.*“

2.2 Zájmové vzdělávání a jeho ukotvení v zákonu

S pojmem „volný čas“ velmi úzce souvisí i „zájmové vzdělávání“. Co vše tento pojem zahrnuje, je vymezeno ve vyhlášce č. 74 ze dne 9. února 2005, o zájmovém vzdělávání (Vyhláška MŠMT č. 74/2005). Zde je vymezeno, jakými formami se zájmové vzdělávání uskutečňuje:

- a) příležitostnou výchovnou, vzdělávací, zájmovou a tematickou rekreační činností nespojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,
- b) pravidelnou výchovnou, vzdělávací a zájmovou činností,
- c) táborovou činností a další činností spojenou s pobytem mimo místo, kde právnická osoba vykonává činnost školského zařízení pro zájmové vzdělávání,

- d) osvětovou činností včetně shromažďování a poskytování informací pro děti, žáky a studenty, popřípadě i další osoby, činností vedoucí k prevenci rizikového chování a výchovou k dobrovolnictví,
- e) individuální práci, zejména vytvářením podmínek pro rozvoj nadání dětí, žáků a studentů, nebo
- f) využitím otevřené nabídky spontánních činností.

2.3 Co vše patří do volného času?

Pávková (2008, s. 13) velmi srozumitelně shrnuje všechny podstatné aktivity, které se mohou zařadit pod pojem „volný čas“: *„Pod pojem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty.“*

Činnosti, které zabezpečují biologickou existenci člověka (např. jídlo, hygiena,...), sice do volného času nepatří, ale lidé si z řady z nich postupem času udělali koníček- např. příprava pokrmů. (tamtéž, s. 13)

2.4 Funkce a hlediska volného času

Pojem „volný čas“ může vzbuzovat představu, že aktivity, které do této oblasti spadají, mohou probíhat jakýmkoliv způsobem, že je to doba, kdy má člověk naprosto „volno“. Argumentem může být, že volný čas (zejména u dětí) je opakem času stráveného ve škole. Tedy by z toho mohlo vyplývat, že na rozdíl od školního vyučování, kde platí různá pravidla, by volný čas mohl být tráven bez jakýchkoliv pravidel.

Volný čas má sice sloužit k odpočínutí a odreagování od (nejen) školních povinností, ale zároveň by měl jedince vést k jeho plnohodnotnému využívání. Pro charakter a osobnost člověka jsou obohacující nejen vědomosti získané ve škole, ale i způsob trávení a využívání volného času.

Činnosti ve volném čase by proto měly splňovat tyto **funkce** (Hájek, 2008, s. 70–72):

- **Výchovně-vzdělávací funkce** – spočívá ve formování osobností jedinců a působí na všechny složky osobnosti. Umožňuje uspokojování a kultivování zájmů a schopností jedince.
- **Zdravotní funkce** – veškeré aktivity by měly podporovat zdravý tělesný, duševní i sociální vývoj. V tomto ohledu se dbá například na režim dne, podněcování k pohybovým aktivitám, vedení ke zdravému stravování či upevňování hygienických návyků.
- **Sociální funkce** – je chápána různými způsoby. Jeden z přístupů se zabývá sociálními vztahy, které jedinec ve volném čase navazuje. Různé skupiny dávají jedinci příležitost k navazování nových kontaktů a rozvíjení komunikačních dovedností.
- **Preventivní funkce** – spočívá v předcházení sociálně-patologickým jevům³. Zejména u mládeže a dospívajících by se na tuto funkci nemělo zapomínat.

K volnému času můžeme podle Pávkové (2008, s. 15–17) přistupovat z několika **hledisek**:

- **Ekonomické hledisko** se vztahuje k tomu, kolik společnost investuje do zařízení pro volný čas. I ve volném čase může člověk nenásilnou formou získávat nové vědomosti a dovednosti, které mu budou užitečné v jeho práci.
- **Hledisko sociologické a sociálně-psychologické** především sleduje, jak činnosti ve volném čase přispívají k utváření mezilidských vztahů, zda pomáhají tyto vztahy rozvíjet a podněcovat. Aktivity by měly být zaměřeny jak na individuální činnost, tak na spolupráci s ostatními.
- **Politické hledisko** zvažuje, do jaké míry může stát svými orgány zasahovat do volného času obyvatelstva. Stát by se měl zajímat o financování zařízení pro volný čas, podporovat je nebo vytvářet kladné postoje dospělých lidí k dětským aktivitám. Můžeme sem zařadit příklad s organizací Pionýr. V souvislosti s Pionýrem Pávková (2008, s. 144) uvádí, že tato dětská organizace navazovala na levicově orientované předválečné organizace, ale v současnosti se již prezentuje jako demokratická a na politických stranách nezávislá organizace dětí a mládeže.
- **Zdravotně-hygienické hledisko** se zaměřuje především na duševní a tělesnou stránku člověka. Spousta (1996, s. 19) k tomuto tématu doplňuje, že právě pedagog volného

³ Např. kouření, vandalismus nebo užívání drog – doplnila L. E.

času má příležitost vést děti a mládež ke správnému střídání činností a odpočinku a učit je chápat potřebu režimu dne.

- **Pedagogická a psychologická hlediska** berou v úvahu jak věk dětí, tak jejich individuální zvláštnosti. Při zájmových kroužcích může pedagog přistupovat k dětem více individuálně, protože počet dětí ve skupince bývá nižší než ve školní třídě.

2.5 Typy volnočasových a zájmových aktivit

Mezi zájmové aktivity patří opravdu velké množství nejrůznějších činností. Jedinec si mezi nimi může vybírat podle různých kritérií – například podle svých zájmů a preferovaných druhů činnosti nebo také podle časových či finančních možností.

Podle Hájka (2008, s. 16 a 166–167) můžeme zájmové aktivity dělit podle následujících kritérií a činnosti tak kategorizovat:

Podle **úrovně činnosti** rozlišujeme zájmy (a později i činnosti) na *aktivní (produktivní)* a *receptivní*. Do aktivních zájmů řadíme ty činnosti, při kterých jedinec sám vyvíjí nějakou činnost, sám se aktivně podílí na předmětu svého zájmu (hraje fotbal, kreslí, zpívá, závodí). Receptivní zájmy jsou ty, při kterých se aktivita jedince omezuje jen na vnímání předmětu zájmu (sledování filmů, přednášky o předmětu zájmu).

Intenzita zájmu je určována podle velikosti úsilí, které musí jedinec při činnosti vynaložit. Zájmy rozdělujeme na *hluboké* a *povrchní*.

Z hlediska **časového trvání** mluvíme o *krátkodobých, dočasných* nebo *přechodných* zájmech, jejichž opakem jsou zájmy *trvalé*.

Dělení **podle stupně koncentrace** na předmět zájmu se rozlišují zájmy *jednostranné* a *mnohostranné*.

Z pohledu **společenských norem** lze použít označení zájmy *žádoucí*, a to pro ty zájmy, které jsou chápány jako hodnotné. Pávková (2008, s. 93) upřesňuje, že jde o pedagogicky motivované a řízené zájmy, které vedou k rozvoji osobnosti, a zájmy *nežádoucí* pro ty zájmy, které se neshodují s obecně platnými společenskými normami.

K tomu Pávková (2008, s. 93) dodává, že volný čas nenaplněný zájmem může být příčinou patologického chování. Právě nežádoucí zájmy by měli rodiče, pedagogové a vedoucí volnočasových kroužků u dětí a mládeže eliminovat a také jim předcházet.

Kategorizovat můžeme také podle obsahu činností. Mohou být zaměřeny pouze jedním směrem, nebo se mohou prolínat:

Rukodělné činnosti rozvíjejí především manuální dovednosti, jemnou motoriku, představivost a jedinci se díky nim učí různým pracovním postupům – práci s různými materiály, šití, vaření apod. (Hájek, 2008, s. 167).

Technické činnosti v mnohém navazují na rukodělné činnosti. Pěstují konstrukční dovednosti, technickou představivost či smysl pro přesnost – modelářství, radiotechnika apod. (Hájek, 2008, s. 167). Pávková (2008, s. 94) dodává, že formou zábavy a tvořivých činností žáci lépe chápou význam odborné kvalifikace v době rychlého rozvoje vědy a techniky.

Přírodovědné činnosti seznamují zájemce s přírodními vědami, rozvíjí u nich vztah k přírodnímu prostředí a učí je základům jeho ochrany. Například v rybářském kroužku nebo při pěstitelských a chovatelských pracích (Hájek, 2008, s. 167). Náplň těchto kroužků u nejmladších dětí by měla vycházet z toho, že jsou schopny osvojit si jak poznatky o zvířatech, rostlinách a neživé přírodě, tak i některé dovednosti v péči o ně (Pávková a kol, 2008, s. 95).

Estetickovýchovné činnosti vedou děti především k utváření vztahu k přírodě, společnosti a kulturním hodnotám. Tyto činnosti mají často kladný dopad na psychiku dítěte. Vedou k psychickému i fyzickému uvolnění, a to zvláště u dětí s postižením. Mezi tyto činnosti můžeme zařadit výtvarné činnost, hru na hudební nástroj, četbu, divadlo, literaturu, ale i nejrůznější kulturní akce, různé typy vycházek nebo přehlídky činností. (Pávková a kol, 2008, s. 96)

Tělovýchovné a sportovní činnosti přispívají nejen k fyzické zdatnosti, ale přiměřené pohybové aktivity jsou i podmínkou zdravého vývoje (Pávková a kol, 2008, s. 96–97). Mezi tělovýchovné a sportovní činnosti zahrnujeme např. sportovní hry, atletiku, tanec či gymnastiku. Děti jsou v poslední době často ke sportu přitahovány jejich pestrou nabídkou

a netradičními druhy sportu – jde např. o squash, aikido, frisbee atd. Sportování má také důležitou roli při výchově k toleranci, k fair play nebo při pěstování psychické odolnosti vůči stresu, dodává Hájek (2008, s. 168).

Turistické činnosti spojují přírodovědné i společenskovední činnosti s tělovýchovnými prvky (Hájek, 2008, s. 168). Při pobytu v přírodě lze provozovat sportovní hry a současně poznávat její krásy a také více upevňovat vztahy mezi jednotlivými účastníky, protože spolu tráví více času (např. během celodenního či vícedenního výletu).

Společenskovední činnosti rozšiřují poznatky o společnosti, její historii a tradicích – jazykové vzdělávání, historie, sběratelství apod. (Hájek, 2008, s. 168).

2.6 Volný čas a rodina

Volný čas dětí je úzce spjat s rodinou. V mladším věku dítěte je potřeba, aby byl usměrňován rodiči, pedagogy nebo vedoucími volnočasových aktivit.

Vladimír Spousta (1998, s. 12) klade důraz na vhodné ovlivňování volného času rodiči dítěte jak z hlediska materiálního, tak duchovního (matka podporuje hru dítěte, která je pro něj zároveň učením, otec jej vede k činnostem odpovídajícím věku a schopnostem dítěte). Rodiče tedy vedou dítě k tomu, aby se u něho ve starším věku probudily zájmy, které bude samo realizovat ve volném čase a které povedou k rozvoji jeho osobnosti.

Také způsob, kterým rodiče hodnotí svět kolem sebe, se odráží v postojích a zájmech jejich dětí⁴.

Rodina může děti učit správně využívat volný čas různými způsoby (ať už záměrně, např. pomocí při výběru volnočasových aktivit, či nezáměrně, vlastním příkladem).

⁴ V Los Angeles v přírodovědném muzeu výzkumníci pozorovali chování rodičů s dětmi, kteří se přišli podívat na líhnutí kuřátek. Vyzpozovali, že pokud se rodiče o kuřátka nadšeně zajímali, pak i jejich děti měly z líhnutí kuřátek radost; opakem byli rodiče, kteří bez zájmu stáli vedle dětí a ty také nic nezajímalo, a tak se dožadovaly něčeho jiného. (Hofbauer B., 2004, s. 63)

Podle Hofbauera (2004, s. 61) se jedná o tyto způsoby:

- Nápodobu a reprodukci vzorců volnočasového chování rodičů a také účasti na nejrůznějších aktivitách rodiny (rodinné oslavy, setkání s přáteli, návštěvy kulturních zařízení, pobytu v přírodě apod.).
- Uskutečňování individuálních a společných zájmových činností dětí v rodině.
- Citlivé sledování a reagování na potřeby, zájmy a nadání dětí.

2.7 Stručný vývoj volného času

Nebylo vždy samozřejmostí, aby měl každý čas na své zájmy. Vezmeme-li v úvahu, že za doby komunismu byl omezen svobodný projev nebo vykonávání nejrůznějších činností (i volnočasových) a porovnáme-li to s nynější situací, můžeme vysledovat značný rozdíl.

Podíváme-li se ještě do vzdálenější minulosti, dozvíme se něco více o vývoji volného času. V 17. století (po třicetileté válce) začaly vznikat první kluby (nejprve ve Velké Británii), spolky a sdružení dospělých (Pávková a kol., 2008, s. 21). Podle Pávkové (2008, s. 21) a stejně tak Hofbauera (2004, s. 25) valnou část dne představovala pro dospělé (ale i pro děti a mládež) pracovní doba, kterou se snažili postupně zkracovat. Začaly tedy pomalu vznikat vzdělávací, hudební, turistické aktivity; pořádaly se slavnosti nebo vznikaly kluby či politické organizace (Pávková a kol., 2008, s. 21).

V mnoha oblastech lidské činnosti si můžeme všimnout, že jsou nejprve určeny výhradně jedné skupině lidí, ale později se často rozšiřují i na další skupiny lidí. Jako příklad mohu uvést vzdělávání, které bylo nejdříve umožněno jen chlapcům, ale později i dívkám. Podobnou tendenci vidíme i ve vývoji volnočasových aktivit.

Tyto aktivity a zařízení (nejprve určené pro dospělé) se pomalu začaly přizpůsobovat i zájmům a potřebám dětí a mládeže (Pávková a kol., 2008, s. 21).

Postupem času vznikaly organizace a sdružení určené pouze dětem a mládeži – podle anglického vzoru v Česku vzniklo křesťanské sdružení YMCA a také skautské hnutí Junák (tamtéž, s. 21 a 22). Důležitými jmény tohoto období byl Don Bosco, Ernest Thomson Seton a později Robert Baden Powell. Podrobnějším popisem těchto organizací a usouvztažením se zmíněnými jmény se bude zabývat kapitola 3 Zařízení a instituce pro volný čas.

3 Zařízení a instituce pro volný čas

3.1 Školní družiny a školní kluby

Ve většině základních škol fungují školní družiny a školní kluby. Pro řadu žáků jsou tato zařízení nedílnou součástí denního režimu, protože zde tráví mnohdy většinu svého volného času (ráno před začátkem výuky a odpoledne po výuce, než si je vyzvednou jejich rodiče).

Školní družiny se řídí vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. (Vyhláška MŠMT č. 74/2005). Družiny jsou přednostně určeny pro žáky 1. stupně základních škol (tedy 1. až 5. tříd). Většinou se nacházejí přímo v budově školy nebo v prostorách, které ke škole patří. Z hlediska časových ztrát, které jsou spojeny s přemísťováním ze školy (domova) do volnočasových zařízení, je navštěvování zájmových kroužků v družině určitě neekonomičtější. Rodiče, kteří jsou pracovní více vytíženi, se tak nemusí starat o doprovod dětí na zájmové kroužky.

Školní družina má výchovnou, vzdělávací a rekreační úlohu. Své funkce naplňuje odpočinkovými činnostmi (klidové činnosti, rekreační a zájmové aktivity) a přípravou na vyučování. (Hájek, 2007, s. 16)

Děti mladšího školního věku se v družinách seznamují s nabídkou zájmových aktivit. Činnosti, které se zde odehrávají, prohlubují jejich školní znalosti, zájmovými činnostmi rozvíjejí dětskou osobnost a zdokonalují jejich kompetence. (Hájek, 2007, s. 7)

Nezřídka děti ve školní družině „jen vyplňují čas“ mezi vyučováním a zájmovými kroužky, které se též odehrávají v budově školy.

Školní kluby navštěvují žáci druhého stupně základních škol (tedy 6. až 9. tříd). Též se řídí vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání (Vyhláška MŠMT č. 74/2005). Činnosti v klubech navazují na družiny, ale od družiny se liší vyšším věkem účastníků a odlišnými formami činností.

Děti a mládež jsou v družinách a klubech pod pedagogickým dohledem a jsou i zde vedeny k hodnotnému využívání volného času (Pávková a kol., 2008, s. 115).

3.2 Domy dětí a mládeže

Podle zahraničních vzorů vznikala i v Česku střediska volného času čili domy dětí a mládeže.

Tato střediska rozvíjejí zájem dětí o umění, techniku, přírodu, turistiku, sportovní aktivity, hudební nauku a mnoho dalších odvětví zájmových činností.

Zájmové kroužky vytvářejí také podmínky pro činnosti spontánní (herní, zábavné, oddechové), které jsou určeny především dětem a mládeži, kteří svůj volný čas nedovedou jinak smysluplně využívat (Hofbauer, 2004, s. 87).

Organizují především pravidelnou, ale také příležitostnou činnost (letní tábory či soutěže) pod odborným pedagogickým vedením (Pávková a kol., 2008, s. 41).

3.3 Domovy mládeže

Domov mládeže (dále jen DM) poskytuje žákům a studentům středních a vyšších odborných škol ubytování, stravování a také výchovné působení.

V těchto zařízeních mohou studenti navštěvovat zájmové kroužky nebo se věnovat rekreačním činnostem v klubovnách k tomu určených. V DM pracují vychovatelé, kteří mají na starost takzvané výchovné skupiny, vedou zájmovou činnost či zastupují roli rodičů, pokud studenti potřebují v něčem pomoci. (Pávková a kol., 2008, s. 127–129)

3.4 Dětské domovy

Dětské domovy jsou zařízení ústavní výchovy a jedním z jejich úkolů je také dbát na hodnotné využívání volného času. Podporují zapojení dětí a mládeže do různých zájmových činností v typech zařízení, která jsou k dispozici dětem žijícím v rodinách. (Pávková a kol., 2008, s. 44)

3.5 Základní umělecké školy

Tyto školy poskytují nabídku hudebních, hudebně-pohybových, výtvarných či literárně-dramatických oborů pro děti, mládež i dospělé, kteří mají vyhraněné zájmy a schopnosti v esteticko-výchovné oblasti. (Pávková a kol., 2008, s. 44)

3.6 Jazykové školy

Jazykové školy nabízejí zájmové vzdělávání v oblasti výuky cizích jazyků. (Pávková a kol., 2008, s. 44)

3.7 Sdružení mládeže

Jak uvádí Pávková (2008, s. 142) „před rokem 1990 bylo v naší zemi oficiálně jen monopolní sdružení dětí a mládeže, „jednotná“ organizace – Socialistický svaz mládeže a jeho Pionýrská organizace SSM.“ Od té doby se vlivem demokratických změn v naší zemi hodně změnilo – byla obnovena činnost některých sdružení mládeže a začala vznikat sdružení nová. Mezi největší sdružení můžeme počítat Skaut, Sokol, YMCA a pak také Salesiány Dona Boska.

3.7.1 Skaut

Skaut je největší světová organizace pro děti a mládež a v České republice ho známe pod názvem Junák – svaz skautů a skautek ČR⁵. Zakladatelem Junáka je středoškolský profesor Antonín Benjamin Svojsík, který se nechal inspirovat v Anglii, kde byl skauting založen generálem Robertem Badenem Powellem již r. 1907 (Přadka, 1999, s. 52).

Skauting se snaží vést děti a mladé lidi k respektování mravních hodnot, kladnému vztahu k přírodě, týmové spolupráci či k hledání vlastních limitů a cest k překonávání překážek v průběhu života (Skauting, © 2011).

Skautská činnost je založena na družinovém systému. Děti se pravidelně scházejí ve skupinkách rozdělených podle věku a pohlaví, ale také na dalších skautských akcích a výpravách se všemi věkovými skupinami. Vedoucími jsou zpravidla mladí lidé, kteří vedou děti k odpovědnosti a k respektování se navzájem a jsou jim věkově blíže.

Důležitou součástí jsou letní tábory, které se často odehrávají v přírodě bez technických vymožeností moderní doby a děti jsou tak vedeny k rozvíjení svých schopností a dovedností, které mohou využívat i v běžném životě.

⁵ V druhé polovině roku 2014 bude název změněn na „Junák – český skaut, z. s.“. Nutnost změny vyplývá z nového Občanského zákoníku, který vstoupil v platnost 1. 1. 2014. (Skauti na svém sněmu změnili název své organizace, zvolili nové vedení a určili si cestu do roku 2022, ©2011)

3.7.2 Sokol

Sokol má už opravdu dlouhou tradici, protože byl založen již v roce 1862 dr. Miroslavem Tyršem (Pávková a kol., 2008, s. 145). Jeho posláním je vést mladé lidi k rozvoji tělesné, duševní i morální stránky osobnosti a také v nich podporovat zdravého soutěživého ducha.

Svoji činnost však nezaměřuje jen na mladé lidi, ale i na všechny ostatní věkové kategorie. Od svého založení také prošel velkou proměnou. Objevují se různé druhy cvičení při hudbě, pořádají se soutěže, turistické akce, cvičení a výlety pro seniory apod. Pokračuje také tradice všesokolských sletů a existuje i široká nabídka vzdělávacích akcí pro mládež i cvičitele. (Česká obec sokolská, © 2007)

3.7.3 YMCA

YMCA (Young Men's Christian Association) vznikla v roce 1844 v Anglii. Tato křesťanská organizace chtěla pomoci mladým lidem k hodnotnému využívání času v rychle se rozvíjejících městech, kde se lidé často navzájem odcizují.

Nyní především usiluje o podporu plnohodnotného života mladých lidí, a to rozvojem tělesné, duševní a duchovní stránky člověka. V České republice funguje od druhé poloviny 19. stol. a českým ekvivalentem názvu je Křesťanské sdružení mladých lidí. Přes její nucené zrušení r. 1951 a pokusy o znovuzaložení kolem r. 1968 se nakonec povedlo obnovit činnost až r. 1990 a pokračuje dodnes.

Má členy ve 124 zemích po celém světě a ke členství se může připojit každý člověk, kterého program YMCY přitahuje a který respektuje její poslání a cíle. (YMCA v České republice, © 2008)

3.7.4 Salesiáni Dona Bosca

Původní myšlenkou zakladatele tohoto sdružení, italského kněze Jana Bosca, byla péče o mládež z chudých rodin, zejména o chlapce, kterým se nikdo nevěnoval (Přadka, 1999, s. 33). O chlapce z ulice se staral jako o své vlastní syny a mimo jiné dbal na jejich duchovní rozvoj (tamtéž, s. 33). Choval se k nim spíše přátelsky než „vychovatelsky“ a podobným směrem se ubírá i nynější podoba této organizace. Především prostřednictvím pestré nabídky volnočasových aktivit, které nabízejí ve střediscích mládeže, chtějí salesiáni vychovávat

mladé lidi v přátelském prostředí a v duchu křesťanských hodnot k plnohodnotnému životu. Pořádají také prázdninové tábory a zvou i děti a mládež na jednorázové akce, např. divadelní nebo sportovní. (Salesiáni Dona Boska, © 2014)

4 Aktivity mimo školní a volnočasová zařízení

Další skupinu volnočasových aktivit představují aktivity realizované mimo školní zařízení a zařízení volného času. Většinou se tak označují činnosti, které probíhají bez intenzivního dohledu dospělých, nemají předem stanovenou strukturu a mohou mít individuální i skupinový charakter. Jsou to zájmové činnosti, které může (ale nemusí) dítě vykonávat samo (případně s dalšími dětmi) mimo organizace volného času.

4.1 Odpočinkové a rekreační činnosti

Odpočinek tvoří nezbytnou část dne a volného času. S vyšším věkem přibývá samozřejmě potřeba delší doby věnované odpočinku. Odpočinek by se však neměl opomíjet v žádném věku. Zvláště u mladších dětí by měl být v režimu dne pevně zakotven. Opět by měl být ale korigován dospělými (rodiči či pedagogy). Může být pojat jak pasivně (př. spánek), tak aktivně (př. procházka). Také Pávková (2008, s. 85) považuje za důležité respektovat individuální a věkové zvláštnosti a v nejlepším případě vyhovět i individuálním přáním dětí.

Odpočinkovými činnostmi mohou být spánek, klid vleže, stolní společenské hry, čtení knih, práce s počítačem, sledování televize, pohybově nenáročná procházky apod.

4.2 Příprava na vyučování

Činnosti, při kterých se dítě připravuje na vyučování (plnění domácích úkolů, učení se na testy apod.), nemusí nutně probíhat mimo školní zařízení. Protože jsou svým charakterem volnější a nejsou vždy závislé na zájmových institucích, rozhodla jsem se je sem zařadit.

Formy, metody i obsah přípravy na vyučování mohou být různorodé. Vhodnou formou jsou například didaktické hry⁶, které přímo či nepřímo navazují na obsah učiva. Z hlediska počtu dětí dělíme přípravu na hromadnou, skupinovou nebo individuální. Důležitým předpokladem je i spolupráce s rodiči nebo vychovateli, kteří se podílejí na přípravě na vyučování. (Pávková a kol., 2008, s. 106 – 108)

⁶ „Didaktická hra umožňuje při své vzdělávací funkci (učit a vychovávat hrou) a přímé či nepřímé návaznosti na obsah učiva psychické uvolnění a je vhodnou protiváhou školního vyučování.“ (Pávková a kol., 2002, s. 106)

4.3 Trávení volného času na počítači a internetu

V posledních letech je všeobecně u dětí a mládeže zaznamenán vyšší zájem o počítače, mobily, iPady, tablety či jiné moderní prostředky komunikace. Děti a mládež tráví hodně času hraním počítačových her, sledováním velkého množství seriálů či (často) bezcílným brouzdáním po internetu. Volný čas tak využívají převážně pasivně a nezřídka i individuálně.

Určitě lze ale tyto moderní přístroje využívat i k výuce nebo sebevzdělávání. Například nakladatelství Fraus vydává edici knih s názvem Čti+. Jde o naučné knihy psané zajímavou formou, přičemž jejich témata jsou odvozena od školního učiva a také se přizpůsobují zájmům dítěte daného věku. Jsou určena především dětem od 6 do 11 let. Ke každému titulu jsou na internetových stránkách přidány doplňkové aktivity a hry, díky kterým se nejen baví, ale také učí. Více informací lze najít na jejich webových stránkách Čti + (© 2014).

4.4 Navštěvování kulturních akcí a zařízení a jiné rodinné aktivity

Jak už bylo zmíněno, rodina (především rodiče) hraje velkou roli v trávení volného času dítěte. Společně strávený čas s celou rodinou je určitě důležitým faktorem v ovlivňování růstu osobnosti dítěte. Rodinnými aktivitami mohou být společné výlety do přírody, poznávání českých i zahraničních památek, cestování, návštěva muzeí, výstav, divadelních představení, koncertů, kulturních akcí ve městě a další. Nabídka těchto aktivit je v dnešní době opravdu pestrá a mnohdy finančně dostupná. Jsou pořádány pro různé věkové kategorie a často jsou jejich prostřednictvím dětem a mládeži zábavnou formou přibližovány skutečnosti, o kterých se učí ve škole. Je na rodině, jaké aktivity preferuje a kolik času jim věnuje.

5 Volný čas sluchově postižených osob

5.1 Specifika v trávení volného času sluchově postižených osob

Potřebu odpočinout si od pracovních povinností má každý člověk bez ohledu na věk, vzdělání, místo bydliště nebo jakékoliv znevýhodnění. Ani lidé se sluchovým postižením nejsou výjimkou.

Otázkou však je, zda svůj volný čas tráví podobným způsobem jako lidé slyšící, nebo se v této oblasti v něčem liší.

Jedním z odlišných prvků by mohl být fakt, že sluchově postižených lidí je oproti většinové společnosti slyšících podstatně méně. Snaží se tedy využít každé společenské události k tomu, aby se sluchově postiženými lidmi setkali (dále v kapitole 4.2 Sport).

Podle Vladimíra Buberleho (1999, s. 200 – 201) je nejvíce odpočinkových činností založeno na schopnosti slyšet. Podle jeho názoru tak mají sluchově postižení lidé na výběr z menší nabídky aktivit, které ve volném čase mohou vykonávat (nemohou vnímat zábavné programy, pěvecká, koncertní a divadelní vystoupení). Pokud pro ně nejsou zabezpečeny speciální podmínky⁷ nebo pokud nejsou organizovány přímo pro ně, pak koncerty, divadelní představení či jiné zajímavé programy pro ně ztrácejí význam. Nejčastějším vyplněním volného času se tak stávají sportovní a rekreační aktivity.

Naproti tomu v publikaci Hudákové (2005, s. 24 – 25) je už tento názor (tj. že sluchově postižení lidé mají málo možností, jak trávit volný čas) překonán. Autoři zde vysvětlují, že mnohdy záleží na přístupu člověka k jeho sluchovému postižení. Lidé, kteří se řadí do komunity Neslyšících⁸, se snaží vést úplně normální život, studují, chodí do práce i do kina, vychovávají děti, sportují. Důležité pro ně je, že nepociťují sluchovou vadu jako handicap a snaží se dělat věci, které je baví.

Tradičním způsobem trávení volného času (obzvláště u starších lidí) je navštěvování spolků a klubů neslyšících. Oblíbené jsou také besídky a večírky u různých příležitostí,

⁷ V. Buberle neuvádí příklad speciálních podmínek, ale mohlo by jít například o nahrazení zvukové signalizace signalizací světelnou při závodech nebo tlumočení akce (divadelního představení, výstavy, přednášky atp.) do znakového jazyka.

⁸ Neslyšící s velkým „N“ jsou lidé, kteří na své sluchové postižení nenahlížejí jako na defekt či odchylku od většinové společnosti. Vada sluchu pro ně není handicapem, ale životním stylem a sami se označují za členy kulturní a jazykové menšiny Neslyšících. (Hudáková, 2005, s. 22)

diskotéky, nejrůznější plesy a také cestování. Významné místo v životě mnoha sluchově postižených lidí náleží sportu. Existují sportovní soutěže žákovské, dorostenecké a soutěže dospělých. Vrcholem sportovního dění sluchově postižených lidí na celém světě jsou letní a zimní Deaflympiády. (Hudáková, 2005, s. 23 – 24)

5.2 Sport

Langer (2008, s. 8) o sportování sluchově postižených lidí píše: „*Sluchové postižení svou povahou téměř neomezuje možnosti neslyšícího člověka provozovat sportovní činnosti, a pokud ano, jsou vzniklé handicapy poměrně snadno odstranitelné.*“

Samozřejmě i slyšící lidé rádi sportují, ale mimo jejich motivy (zlepšení fyzické kondice, odreagování se od pracovních povinností, dosažení lepšího sportovního výsledku) jsou přidány ještě motivy specifické pro kulturní menšinu Neslyšících.

Motivem neslyšících⁹ lidí je především potřeba sounáležitosti s neslyšícími lidmi (tím se ale nevylučuje možnost, že i lidé neslyšící sportují za účelem zlepšení fyzické kondice – poznámka L. E.). Pokud ale má být tato potřeba uspokojena, musí jít o sportovní aktivity mezi neslyšícími, a ne se slyšícími. Neslyšící sportovci, ale i fanoušci využívají sportovních událostí jako příležitost k setkání se s ostatními neslyšícími lidmi, příležitost probrat novinky, popovídat si o životě. (Stewart, 1991, s. 80 – 81)

5.2.1 Sportovní hry škol pro sluchově postižené

Velmi oblíbenou sportovní akcí (Lucie Kábelová, osobní sdělení, duben 2014) jsou Celostátní sportovní hry sluchově postižených žáků (CSH SPŽ, pro žáky základních škol) nebo Celostátní sportovní hry sluchově postižené mládeže (CSH SPM, pro žáky středních škol). Žáci soutěží v atletických disciplínách, plavání či míčových hrách. Každoročně se školy v pořádání těchto her střídají.

Vedoucí internátu ve škole pro sluchově postižené v Radlicích Lucie Kábelová (osobní sdělení, duben 2014) potvrzuje, že žáci a studenti jejich školy se na tyto hry velmi těší, protože se zde setkají se sluchově postiženými vrstevníky a odnášejí si odtud plno (nejen) sportovních zážitků, na které rádi vzpomínají celý život.

⁹ Zde se jedná spíše o neslyšící lidi, kteří v komunikaci upřednostňují znakový jazyk – doplnila L. E.

Tyto hry mají u nás už dlouholetou tradici. CSH SPŽ se v Česku konají už od roku 1965 a CSH SPM od roku 1980 (Pánek, 2009, s. 170 – 171).

5.2.2 Zájem o sport mladých sluchově postižených lidí v minulosti a dnes

Z ankety týkající se sportu v minulosti a v současnosti, kde odpovídali sluchově postižení lidé (Chladová, 2008, s. 6), se dozvídáme hned několik názorů na sport. Jedním z nich je, že dříve měli sluchově postižení lidé o sport větší zájem. V současné době přibývají nové sporty, jako je jízda na snowboardu, bowling aj., a v tzv. „klasických“ sportech (ve fotbale, volejbale) zájemci ubývají. Důvodem nižšího zájmu o sport u mladších sluchově postižených osob může být nízká motivace ze strany učitelů a sportovních klubů nebo to, že chybí kvalifikovaní trenéři (jak uvedla jedna z respondentek, mj. učitelka tělocviku). Jiný respondent situaci kolem sportu shrnuje takto: *„Kvůli nízkému počtu žáků a studentů a kvůli studentům s jinými poruchami se už ztrácí sportovní rivalita, dosahují se slabší výkony než předtím. Věnují se sportu jen rekreačně, protože si vybírají jiné, více zajímavější činnosti, které je baví.“*

5.2.3 Sluchově postižení sportovci

I přes klesající zájem o sporty se mnoho mladých sluchově postižených lidí nenechává odradit od sportování svým sluchovým postižením a dokazují tak, jakým různorodým sportům se mohou i oni věnovat.

Např. Kateřina Pjajčíková (Procházková, 2012, s. 24) se věnuje **kanoistice** i přesto, že má kochleární implantát. Zpočátku měla strach, jak to bude na vodě zvládat. Při trénincích a závodech si ale řečový procesor¹⁰ sundává a jezdí tak v naprostém tichu. Zvykla si na to, že se musí před závodem s trenérem domluvit, protože jí nemůže dávat během závodu žádné pokyny. Někdy si posteskuje, že neslyší přírodu a vodu, ale na druhou stranu je ráda, že ji nerozptylují pokřiky fanoušků a jiných trenérů.

Neslyšící Magdalena Vojnarová (Chladová, 2009, s. 6) se zase věnovala **tancování**. Její učitel tance (salsy) ji při tancování vedl, protože ona sama (ani se sluchadlem) nerozpozná rytmus hudby. Poté ji a jejího kolegu napadlo, že zavedou taneční kroužek ve škole

¹⁰ Řečový procesor je vnější část kochleárního implantátu, která je odnímatelná.

pro sluchově postižené v Radlicích. Děti to moc bavilo, především moderní tanec ve stylu hip-hop.

Vojta Pražák (Motejzíkova, Červinková Houšková, 2007, s. 21–22) v době studia na Střední pedagogické škole v Hradci Králové měl ve svém volném čase na prvním místě sport, konkrétně **fotbal a hokej**. Hrál v družstvech jak se slyšícími tak se sluchově postiženými. I on si musel najít svůj způsob, jak při sportech komunikovat se slyšícími spoluhráči, a potom ho samotná hra bavila.

5.3 Pantomima a divadlo

Významnou součástí kultury Neslyšících byla vždy také pantomima. Pořádají se mezinárodní festivaly pantomimy neslyšících, kde se prezentují neslyšící z celého světa. Mezi nejznámější české soubory pantomimy neslyšících patří NEPANTO a Pantomima S. I. (Hudáková, 2005, s. 2004).

Mezi neslyšícími je ale také oblíbené hraní divadla. Při některých školách vznikají i dramatické kroužky. V roce 1992 vznikl na Janáčkově akademii múzických umění v Brně bakalářský vysokoškolský obor **Výchovná dramatika neslyšících**, jehož absolventi se mohou stát členy neslyšícího souboru Divadla Neslyším nebo pedagogickými pracovníky v tomto oboru (Kosinová, 2008, s. 30).

Na 1. stupni některých základních školách je od září 2000 do vzdělávacího programu zařazen předmět **Hudebně dramatická výchova**. Nejde zde ale o tradiční pojetí hudební výchovy známé z běžných škol (pěvecké, instrumentální a poslechově činnosti). Těžiště je tu naopak v činnostech, kde se pojí hudba s rytmem, pohybem a fantazií. Prostřednictvím vlastního prožitku a zkušeností s živou hudbou jsou žáci seznamováni s různými hudebními styly. Zkušenost s hudbou je podporována vizuálními podněty, barvami, světlem a pohybem. Cílem dramatických činností je přispívat k osobnostnímu rozvoji dětí prostřednictvím praktických her, cvičení a technik. Prostřednictvím těchto činností zde dítě dostává příležitost porozumět samo sobě a zažít situace, se kterými se může v životě skutečně setkat. (Hudebně-dramatická výchova, 2000, s. 249 – 250)

5.3.1 Tlumočené kulturní akce

Pro sluchově postižené žáky v běžné škole je důležité účastnit se akcí (například výchovné koncerty), které navštěvují společně se třídou, i když pro ně někdy musí být podmínky upraveny. Získávají tak zkušenosti s prostředím, kde se obvykle nevyskytují. (Potměšil, 1999, s. 53)

I pro sluchově postižené děti a mládež navštěvující speciální školy je velmi důležité mít možnost navštěvovat kulturní akce, které jsou přístupné slyšící veřejnosti. Nejsou tak vyčleňováni z běžného života a mohou žít plnohodnotný život. K nejběžnějším způsobům, jak upravit podmínky pro sluchově postižené lidi, patří tlumočení do znakového jazyka.

Například Kosinová (2008, s. 32) nezapomíná na to, že lidé se sluchovým postižením mají možnost navštěvovat divadelní představení určená slyšícím divákům, která jsou různými způsoby¹¹ tlumočena do znakového jazyka. Hrají se jak představení určená dospělým, tak i dětem a mládeži.

Tlumočníci Komory (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka) jsou specialisty na tlumočení kulturních událostí a tlumočí i celou řadu divadelních představení. Prvním divadelním představením tlumočeným do českého znakového jazyka bylo představení Plukovník Pták Divadla Na zábradlí v Praze (vedeno v roce 1998). K nejznámějším tlumočeným divadelním představením patřila například představení Perfect Days, Tracyho tygr, Čtyři dohody, Růže pro Algernon nebo představení Pod hladinou ticha, určené především dětem. V současné době¹² jsou pro děti v Praze k vidění tato tlumočená představení: O Koblížkovi a O Budulínkovi, Škola malého stromu, O nezbedných kůzlátkách, Kašpárek v pekle a Pohádkový semafor. Pro dospělé publikum jsou to tato představení: Manželské vraždění a Čtyři dohody. (Tlumočená divadelní představení, © 2010-2014)

V publikaci Kateřiny Červinkové Houškové a Tamary Kováčové (Umělecké tlumočení do znakového jazyka, 2008, s. 10) se dočteme, že v současnosti se počet kulturních akcí, které využívají umělecké tlumočení, stále zvyšuje a sluchově postižení diváci mají možnost seznamovat se s kulturou slyšících. Jde například o tlumočení hudby a zpěvu (poprvé byl celý koncert tlumočen až v roce 2002 na Tříkrálovém benefičním koncertě).

¹¹ V České republice se setkáváme se čtyřmi typy divadelního tlumočení: stínové, zónové, statické a balkónové. (Kosinová, 2008, s. 31).

¹² Stav k 30. 4. 2014.

V poslední době v nabídce Komory stále přibývá nejen tlumočených divadelních představení, ale také tlumočení nejrůznějších prohlídek muzeí, výstav, vzdělávacích seminářů, programů pro děti a mládež a dalších akcí. O aktuálních akcích, na kterých se Komora podílí, se můžeme dozvědět na jejich webových stránkách (Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, © 2010 – 2014).

6 Organizace sluchově postižených zaměřené na děti a mládež

V následující kapitole chci představit organizace a sdružení ve vybraných městech, kde jsou školy pro sluchově postižené. Jde o školy, které byly ochotné se mnou spolupracovat, umožnily mi provést dotazníkové šetření a poskytly mi informace o jejich nabídkách volnočasových aktivit.¹³ Snažila jsem se do výběru zařadit nejznámější organizace, do kterých mají děti a mládež (nejen z těchto škol) ve městě, kde se konkrétní škola nachází, možnost docházet, aby zde trávily volný čas (nevyklučuji tedy, že jsou ve městech i další organizace zaměřené tímto směrem¹⁴). Tyto organizace také často nabízejí i programy pro dospělé nebo i slyšící příslušníky rodiny.

Nejčastějším místem, kde jsou organizovány volnočasové aktivity a zájmové kroužky pro sluchově postižené děti a mládež, jsou školy pro sluchově postižené (školy¹⁵ z těchto měst v úvodu každé kapitoly stručně představím). Je tomu tak proto, že jde o místa, kde se sluchově postižené děti a mládež nejvíce potkávají.

6.1 Praha – Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené

Tato škola se nachází na Praze 5 v Radlicích. Součástí je mateřská, základní i střední škola (obor asistent zubního technika) a internát. Součástí školy je i jazykové centrum Ulicentrum (více v kapitole 6.1.2 Ulicentrum).

Na **internátu** jsou žáci vedení vychovateli k aktivnímu trávení volného času. Vychovatelé organizují pro žáky například výlety, kulturní akce, jezdí spolu do centra města a zajišťují také zájmové činnosti. Při výchovných činnostech mohou děti využívat všechny součásti školy: tělocvičnu, herny, školní kuchyňku, keramickou dílnu, PC učebnu, sportovní a dětské hřiště. (Internáty, © 2011)

¹³ Škol jsem oslovila více, ale některé spolupráci odmítly.

¹⁴ Vycházela jsem z informací získaných prostřednictvím rozhovoru s učiteli a konfrontovala je s dostupnými informacemi z internetových zdrojů.

¹⁵ Za jménem města je uveden název školy tak, jak je uveden na webových stránkách dané školy.

6.1.1 Zájmové aktivity na škole

Od Lucie Kábelové, vedoucí internátu na škole, jsem se dozvěděla (osobní sdělení, duben 2014), že nejvíce zájmových kroužků je určeno pro žáky prvního stupně ZŠ. Tyto kroužky probíhají v rámci projektu Vzhůru ke vzdělání, který je realizován pod záštitou Ulicentra (viz kapitola 6.1.2 Ulicentrum). Na webových stránkách se o nich nedočteme, ale jejich náplň mi představila paní učitelka Milena Hanáková (osobní sdělení, duben 2014):

Kroužky pro žáky prvního stupně:

- Koukej, povídám – kroužek zaměřený na logopedii
- Už vím jak! – pro žáky s mentální retardací (více nespecifikováno)
- Učíme se pro život – kroužek pro žáky s autismem a mentální retardací, zaměřený na učení se praktickým dovednostem potřebným pro každodenní život
- Píšu, kreslím rád – kroužek pro žáky 1. třídy, zaměřený na cvičení uvolňování ruky při psaní, nácvik správného psaní
- Příroda a my – přírodovědný kroužek
- Hejbní kostrou – pohybový kroužek
- Čtení s tlumočením – četba knihy v knihovně s tlumočnickem českého znakového jazyka (tato aktivita probíhá nepravidelně)

Kroužek pro žáky 5. až 7. tříd ZŠ:

- Čeština hrou – hlavní náplní kroužku je rozvíjení jazykových schopností žáků v českém jazyce prostřednictvím her, soutěží, kvízů na počítači apod.

Pro žáky druhého stupně ZŠ jsou určeny kroužky:

- Doučování – doučování výpočetní techniky
- MTD (multimediální tvořivá dílna) – o aktivity dílny je velký zájem (více v kapitole 6.1.2)

Na internátě je letos otevřený výtvarný kroužek, sportovní kroužek a kroužek vaření. Chlapci také mohou hrát fotbal, a to pod záštitou Pražského klubu neslyšících sportovců. Oblíbeným kroužkem, kam dochází hodně dětí ze školy, je i skautský oddíl Potkani (více v kapitole 6.1.6. Skautský oddíl Potkani). Více informací o této škole naleznete na jejich

webových stránkách (Střední škola, Základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené, © 2011).

6.1.2 Ulicentrum

Ulicentrum je jazykové centrum, které sídlí ve škole pro sluchově postižené v Praze 5 v Radlicích. Vzniklo v roce 2008 pod názvem centrum Ulita a v roce 2012 se přejmenovalo na Ulicentrum.

Cíle Ulicentra jsou:

- Poskytování celoživotního vzdělávání neslyšícím a nedoslýchavým lidem.
- Podpora hodnotové orientace neslyšících a nedoslýchavých občanů ČR a pozitivní motivace k získávání nových poznatků a informací.
- Rozvoj a šíření moderních metod výuky jazyků na školách pro sluchově postižené, budování respektu dvou jazykových skupin.¹⁶
- Zajištění volnočasových aktivit pro neslyšící, nedoslýchavé i slyšící.

Centrum nabízí volnočasové aktivity pro neslyšící a nedoslýchavé¹⁷ žáky:

- MTD (viz dále)
- Taneční kurzy
- Kroužky v rámci projektu Vzhůru ke vzdělání (viz 6.1.1 Zájmové aktivity ve škole)

Nejoblíbenějším zájmovým kroužkem Ulicentra je **Multimediální tvůrčí dílna** (MTD), která je určena pro žáky všech věkových kategorií. Kroužek vznikl roku 2006 a stále nabízí spoustu aktivit, které podporují jak komunikaci neslyšících směrem k vlastní kultuře, tak směrem ke slyšící většině. Členové MTD mají možnost pracovat s profesionální technikou ve vlastním ateliéru. Věnují se natáčení různých dokumentů ze společenských událostí neslyšících a účastní se také jednorázových seminářů a workshopů. Jejich videa jsou pak často promítána i ve vestibulu školy, takže je mohou zhlédnout i další žáci, rodiče či ostatní návštěvníci školy. Své zkušenosti žáci dále uplatňují při spolupráci s internetovou dětskou televizí Weblík, s organizací CDY a spoluprací na projektech FF UK. Své výtvary prezentují také v rámci různých filmových festivalů, např. festivalu ARTS&FILM v Telči, Deaffestivalu v Praze

¹⁶ Není upřesněno – pozn. L. E.

¹⁷ Terminologie převzata z webových stránek Ulicentra. (Ulicentrum, © 2011)

nebo naposledy i během 45. ročníku Dětského filmového a televizního festivalu Ostrov 2013. (Ulicentrum, © 2011)

6.1.3 Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s.¹⁸

Centrum pro dětský sluch (dříve Federace rodičů a přátel sluchově postižených¹⁹) je občanské sdružení rodičů, přátel a profesionálů, kteří hájí zájmy sluchově postižených dětí a jejich rodičů. Toto sdružení vzniklo v roce 1990 především z potřeby vzájemné pomoci rodičů sluchově postižených dětí při výchově dětí. Rodiče zde můžou navázat kontakty nejen s dalšími rodinami, které mají podobné zkušenosti, ale také s odborníky, kteří o děti se sluchovým postižením pečují.

Součástí Centra je mj. **Poradenské centrum Stodůlky**, které také nabízí služby **Aktivačního centra**, které poskytuje své služby především rodičům dětí se sluchovým postižením či samotným rodičům se sluchovým postižením. Pořádá tradiční akce pro děti a mládež se sluchovým postižením, např. Jarmark (odpoledne plné her a soutěží pro děti a mládež také ze tří pražských škol pro sluchově postižené), Noc s Andersenem (tematický večer spojený s určitou knihou pro starší děti) nebo Zahradní slavnost (odpoledne plné her a soutěží, které tradičně moderuje herec Jaroslav Dušek).

Pracovníci projektu Poradenské centrum zajišťují zázemí pro další specializované projekty: **Středisko rané péče Tamtam**, **Informační centrum o hluchotě**, služby **sociální a psychologické poradny**, **semináře a přednášky k problematice sluchového postižení** nebo **keramickou dílnu** (více o keramické dílně v kapitole 6.1.4).²⁰

6.1.4 Keramická dílna

Keramická dílna byla založena roku 1995 pro potřeby neslyšících dětí. Nejprve se nacházela v Praze Holečkově ulici, ve škole pro sluchově postižené, ale kvůli nevyhovujícím

¹⁸ Zpracováno podle Centrum pro dětský sluch Tamtam (© 2011).

¹⁹ V r. 2014 došlo v souvislosti s platností nového Občanského zákoníku k přeměně občanského sdružení **Federace rodičů a přátel sluchově postižených, o. s.**, na obecně prospěšnou společnost **Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s.** (Centrum pro dětský sluch Tamtam, © 2011)

²⁰ Ve stejné budově se nachází i **bilingvální mateřská škola Pipan** (založená v roce 1992), kam docházejí děti jak se sluchovým postižením, tak i děti slyšící, které z různých důvodů potřebují menší kolektiv.

prostorám se později přesunula do prostor Federace ve Stodůlkách. V průběhu fungování dílny se otevřely kurzy i pro slyšící (děti i dospělé). Postupem času se jednotlivé skupiny promíchaly, a tak společně na kurzy chodí dospělí i děti, slyšící i sluchově postižení lidé. Vedoucím dílny je pan Tibor Kalig, který je slyšící, ale snaží se se sluchově postiženými lidmi komunikovat ve znakovém jazyce. (Chladová, 2011)

V nabídce činností je učení se modelování z ruky, točení na kruhu či vyzkoušení si různých technik s různými materiály. V nabídce jsou také letní prázdninové kurzy točení na kruhu. (Keramická dílna, [b.r.])

6.1.5 Jablíčko dětem

Tato nezisková organizace vznikla v roce 2010 v Praze. Její členové si kladou za cíl vytvořit přirozené prostředí pro sluchově postižené rodiny bez komunikačních bariér. Všichni účastníci akcí komunikují ve svém mateřském jazyce, tedy v českém znakovém jazyce. Zakladatelkou je Jana Lapčáková, která již měla osobní zkušenosti se sluchově postiženými dětmi a prací s rodiči.

Organizace pořádá akce (přibližně jednou za měsíc), které jsou určeny zejména rodičům se sluchovým postižením a jejich slyšícím nebo neslyšícím dětem. Tradičními akcemi je například Vánoční setkání, Tříkrálový pochod, Karneval, dílničky, slavení Dne dětí nebo i výlety a zájezdy do zahraničí. (Jablíčko dětem, [b.r.])

6.1.6 Tichá kavárna a její programy pro děti

Tichá kavárna je speciální tým, že lidé, kteří zde obsluhují, mají sluchově postižení. Do této kavárny může přijít kdokoliv (lidé se sluchovým postižením i lidé slyšící) za účelem posezení nad šálkem kávy nebo také za účelem návštěvy kulturní akce, které se zde také pořádají (besedy, výstavy uměleckých děl, promítání filmů atd.). Některé z nich jsou určeny především (ale nejen) sluchově postiženým dětem a mládeži. Jsou to například tematicky zaměřené dílny nebo různá divadelní představení ve znakovém jazyce. (Tichá kavárna, © 2011)

6.1.7 Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže – SKNEDAM

SKNEDAM je neziskové občanské sdružení, které funguje při škole pro sluchově postižené v Praze Holečkově ulici. Cílem tohoto sdružení je hájit lidská a dětská práva, zájmy a potřeby. Poskytuje sociální služby a zajišťuje poradenskou, vzdělávací, rehabilitační a společensko-kulturní činnost pro přibližně 310 stálých neslyšících klientů. Pro neslyšící děti a mládež připravuje zájmové kroužky. (Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže, © 2007–2013)

Podle Jiřího Dachovského, statutárního zástupce sdružení, mají děti nejvíce zájem o discotance, soutěže se zaměřením na pohybové a mentální dovednosti a multimediální kroužky (fotografický kroužek, počítačový kroužek.). Naopak o četbu nebo o aktivity, které vyžadují pozornost (přednášky se složitější tematikou), zájem není. Hodně času tedy na kroužcích věnují komunikaci ve znakovém jazyce, vysvětlování pravidel her, aby děti všemu dobře porozuměly a samy si procvičovaly vyjadřování se ve znakovém jazyce. Pracovníci tohoto sdružení jsou většinou také sluchově postižení, lépe tedy mohou pochopit potřeby dětí. (Jiří Dachovský, e-mailové sdělení, duben 2014)

6.1.8 Czech Deaf Youth

Organizace Czech Deaf Youth (dále jen CDY) je relativně novou organizací pro neslyšící děti a mládež. Vznikla teprve v březnu roku 2010. „*Cílem CDY je tedy sdružování neslyšících dětí a mládeže do věku 35 let za účelem společného setkávání, zábavy a poznávání nových kamarádů.*“ (Gong, 2011, s. 41) CDY je členem mezinárodní organizace EUDY²¹ a světové organizace WFDYS²², což umožňuje mladým lidem účastnit se mezinárodních i světových akcí – výměnných pobytů, evropských i světových prázdninových letních táborů. Obě tyto organizace pořádají setkání pro různé věkové kategorie. CDY se do budoucna nechce zaměřovat jen na volnočasové aktivity, ale chce také zajišťovat vzdělávací a informativní přednášky (Spilková, Chladová, 2011, s. 41).

Více informací naleznete na webových stránkách organizace (Czech Deaf Youth, © 2013).

²¹ EUDY – European Union of the Deaf Youth. EUDY je evropská nezisková organizace, která zastřešuje organizace mladých neslyšících lidí v Evropě. (European Union of the Deaf, [b.r.])

²² WFDYS – World Federation of the Deaf Youth Section. WFDYS je světová organizace neslyšících a členové rady (která je včele organizace) pocházejí z různých států světa. Každý člen rady má jiný úkol, který se snaží přes rok plnit, a dvakrát do roka se setkávají na shromáždění, kde se vše společně řeší. (World Federation of the Deaf Youth Section, © 2011–2015)

6.1.9 Skautský oddíl Potkani

Mezi zakladatele 53. skautského oddílu s názvem Potkani patří Alena Dvořáková, která je slyšící, a Lucie Půlpánová Sedláčková s Františkem Půlpánem, kteří mají sluchové postižení. Tento oddíl je zatím jediným skautským oddílem v ČR pro sluchově postižené děti. Potkani pořádají pravidelné schůzky, výpravy i tábory jako jiné skautské oddíly. Členy oddílu jsou převážně sluchově postižené děti a vedoucí, ale také slyšící sourozenci či slyšící děti sluchově postižených rodičů. (53. oddíl Potkani, © 2010)

V programu se střídají sportovní aktivity, vzdělávací hry, činnosti zaměřené na poznávání přírody. Program je opravdu pestrý a mnohostranný a každý si může najít oblast, ve které je dobrý, a může tak obohatit i ostatní členy oddílu. V oddíle se komunikuje znakovým jazykem, ale na většině akcí je i někdo, kdo může tlumočit, pokud je potřeba. (53. skautský oddíl „Potkani“, © 2011)

6.2 Hradec Králové – Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové, Štefánikova 549

Součástí školy je opět jak mateřská, základní, střední škola a internát. Střední škola nabízí tyto obory vzdělávání (Střední škola, [b.r.]):

- *Maturitní obory:* Předškolní a mimoškolní pedagogika, Reprodukční grafik pro média
- *Maturitní nástavbové studium:* Nábytkářská a dřevařská výroba, Podnikání
- *Obory vzdělání skupiny „H“:* Truhlář, Umělecký truhlář a řezbář, Umělecký truhlář a řezbář, Kuchař – číšník, Cukrář
- *Obory vzdělání skupiny „E“:* Truhlářská a čalounická výroba, Stravovací a ubytovací služby, Potravinářská výroba

Na **internátu** jsou žáci ubytováni v bytových buňkách, které tvoří dvě ložnice se sociálním zařízením a obývací pokoj. Na každém patře je pak vždy jedna větší společenská místnost. Volný čas (mimo aktivity organizované vychovatelem) mohou žáci trávit na školním hřišti, v tělocvičně, v počítačové učebně nebo keramické dílně. (Internát, [b.r.])

6.2.1 Zájmové aktivity na škole

Na této škole oficiálně zájmové kroužky nejsou (Ladislav Fejgl, osobní sdělení, duben 2014). Aktivity, které by pod tento pojem spadaly, probíhají v rámci výchovných činností na internátě a účastní se jich vždy celá skupina internátních žáků. Na internátě pracují vychovatelé, kteří mají na starosti jednotlivé výchovné skupiny (žáci jsou do nich rozdělení podle věku a maximální počet v jedné skupině je 10 dětí). Část vychovatelů je slyšící a část z nich má sluchové postižení. Z webových stránek (Internát, [b.r.]) se dočteme, že v rámci výchovných činností probíhají tyto zájmové činnosti:

- keramické a rukodělné činnosti
- vaření a šití
- sportovní činnosti: florbal, plavání, střelecký a cyklistický kroužek

Jediná zájmová činnost, která neprobíhá v rámci výchovných skupin, je volejbal. Vede ho pan Ladislav Fejgl (vedoucí internátu), který nemá na starosti žádnou výchovnou skupinu.

Před třemi lety byl na škole taneční kroužek, který vedli lektoři z profesionální taneční školy. O kroužek byl poměrně zájem, ale z důvodu nedostatku financí byla jeho činnost ukončena.

Mimo zájmové činnosti na internátě některé děti a mládež docházejí do **sportovního klubu neslyšících** (více v kapitole 6.2.2).

Se školou (především s 1. stupněm základní školy) spolupracuje **Hradecký spolek neslyšících**, který pro žáky organizuje některé akce (např. Mezinárodní den dětí) (Ladislav Fejgl, osobní sdělení, duben 2014).

6.2.2 Sportovní klub neslyšících Hradec Králové

Sportovní klub byl založen již v roce 1945. I když se jeho činnost rozvíjela velmi pomalu (a i název klubu prošel několika proměnami), pokračuje dál a v nabídce je vcelku pestrý výběr sportů, např. kopaná, lední hokej, šipky či futsal. (Sportovní klub neslyšících Hradec Králové o. s., © 2014)

6.2.3 Hradecký spolek neslyšících

Spolek je členskou organizací Svazu neslyšících a nedoslýchavých v ČR se sídlem v Praze. Byl založen v roce 1921 pod názvem Východočeský podpůrný spolek hluchoněmých v Hradci Králové. V současnosti provozuje spolek vlastní spolkovou činnost, např. pravidelná klubová setkání, výlety, oslavy Dne matek, Mezinárodního dne dětí a Mezinárodního dne neslyšících, karnevaly apod. (Hradecký spolek neslyšících, © 2014)

6.3 Brno – Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště

Součástí této školy je střední škola zakončená maturitou (obor Informační technologie) a učňovské obory (obor Operátor skladování, Prodavačské práce a Podlahářské práce). Pro mimobrněnské žáky je zajišťováno ubytování v Domově mládeže Střední školy informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno²³ (k tomu srov. také kapitola 7.2 Domovy mládeže).

6.3.1 Zájmové aktivity na škole

Ve škole jsou nabízeny kroužky:

- výpočetní techniky
- florbalu

Zájem o tyto aktivity ale není moc veliký. Mimo kroužky ve škole dva žáci chodí do kroužku Pantomimy S. I. (Ivoš Hájek²⁴, osobní sdělení, duben 2014)

V domově mládeže mají mnoho příležitostí, jak trávit volný čas. Žáci si mohou vybírat ze zájmových aktivit, jako jsou kroužky:

²³ Více informací lze najít na školních webových stránkách (Střední škola pro sluchově postižené a Odborné učiliště v Brně – Jundrov, © 2007 – 2013).

²⁴ Ing. Ivoš Hájek je ředitelem Střední školy pro sluchově postižené a Odborného učiliště v Brně – Jundrově.

- sportovní
- kulturní
- rukodělné

Zájemci mohou také využít tělocvičnu, posilovnu, klubovny nebo tenisové kurty (Domov mládeže, [b.r.]). O tyto kroužky je ze strany sluchově postižených žáků celkem zájem. I když všichni vedoucí kroužků jsou slyšící, žáci nemají větší problémy s nimi komunikovat (Ivoš Hájek, osobní sdělení, duben 2014).

6.3.2 Pantomima S. I., Brno

Soubor byl založen v roce 1981 a je součástí projektu PANTOMIMA NESLYŠÍCÍCH. Hlavním smyslem tohoto souboru je umělecká činnost v oblasti pohybového divadla a pantomimy, dále pak rozvoj pantomimy neslyšících a práce se sluchově postiženými dětmi a mládeží. Ve svém repertoáru má celovečerní autorské hry a několik kratších pořadů pro děti a mládež.

Projekt PANTOMIMA NESLYŠÍCÍCH je dlouhodobý projekt, ve kterém jsou zahrnuty kroužky a soubory pantomimy a pohybové výchovy. Je zaměřen na rozvoj pantomimy a pohybového divadla a také na rozvoj fantazie a kreativity. Se souborem spolupracují uznávaní profesionální umělci z divadelních a hudebních oborů. (Pantomima S. I. Brno, Česká republika, © 2014)

6.3.3 Labyrint

Sdružení, celým názvem Občanské sdružení Labyrint Brno, o. s., bylo založeno v roce 2001 a sídlí též v Brně. Pracuje především s dětmi z Brna a okolí, ale některé z aktivit (především natáčení DVD ve znakovém jazyce, viz dále) jsou určeny dětem z celé ČR.

Posláním a hlavní činností tohoto sdružení je mimoškolní vzdělávání a integrace sluchově postižených dětí a mládeže.

Labyrint pořádá mimoškolní kroužek dramatické výchovy s programem poznávacích exkurzí. Následně pak nové zážitky reprodukuje s pomocí dramatických metod. Sdružení

o své činnosti píše: „*Vydáváme DVD s příběhy a pohádkami v českém znakovém jazyce pro neslyšící děti a realizujeme program e-learningu pro sluchově postižené žáky.*“ (Labyrint Brno, O sdružení, © 2002–2006)

6.3.4 Centrum denních služeb pro sluchově postižené

Už v roce 1919 byl založen První český spolek pro hluchoněmé v Brně a roku 1923 položen základní kámen Útulny hluchoněmých (dnešní název je Centrum denních služeb pro sluchově postižené, dále jen CDS). Centrum se postupem času rozrůstalo a zakládaly se zde také nové zájmové spolky. (Historie v datech, 2014)

Posláním CDS je podporovat samostatnost osob se sluchovým postižením, které žijí na území Brna a v okolí, a pomáhat jim zapojovat se do slyšící společnosti.

CDS poskytuje tlumočnické služby a sociálně aktivizační služby. Součástí sociálně aktivizačních služeb je i kroužek vaření a ručních prací nebo také kurz angličtiny, práce na počítači, výuka českého znakového jazyka, znakované češtiny a odezírání. (SNN v ČR – CDS pro sluchově postižené, © 2014)

6.3.5 Kavárna u Žambocha

I v Kavárně u Žambocha (podobně jako v Tiché kavárně v Praze, viz kapitola 6.1.6 Tichá kavárna) obsluhují sluchově postižení lidé. Specialitou kavárny jsou iPady vybavené speciálním objednávkovým systémem. Také se zde konají různé akce např. hudební či divadelní představení tlumočená do znakového jazyka, různé přednášky a tvořivé dílny. (Moravská kavárna neslyšících, [b.r.]

6.4 Olomouc – Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené

Zařízení se opět skládá z mateřské, základní a střední školy (Praktická škola dvouletá). Součástí je také internát pro žáky ze školy a SPC.

Na **internátu** můžou děti využívat klubovny, které jsou vybaveny společenskými hrami, knihami a také audiovizuální technikou. V podkroví školy se nachází i místnost, kde se mohou žáci (za vedení pedagogů) věnovat hudebním činnostem. Dále mají žáci k dispozici dvě tělocvičny, dvě velká hřiště, školní zahradu, malý bazén se saunou, keramickou dílnu, školní kuchyňku a horská kola (ta děti využívají k výletům po okolí). Vychovatelé pak žákům nabízejí další zájmové kroužky, ze kterých si mohou vybírat. (Internát, Olomouc, © 2014)

6.4.1 Zájmové aktivity na škole

Od paní vychovatelky Olgy Králové (osobní sdělení, květen 2014) jsem se dozvěděla, že zájmové aktivity jsou na zdejší škole označovány jako zájmové sekce. Mohou se jich účastnit jak žáci z internátu, tak žáci neinternátní (kroužky vedou vychovatelé, kteří jsou všichni slyšící).

Ve školním roce 2013/2014 byly v nabídce:

- taneční kroužek
- kopaná
- basketbal pro dívky
- vaření
- cyklistický kroužek
- keramika
- relaxační kroužek a filmový kroužek

Filmový kroužek probíhá na škole již druhým rokem a v rámci tříletého projektu mají žáci příležitost setkat se i s profesionálními režiséry a sami si vyzkoušet natáčení krátkých filmů.

Mimo kroužky v rámci školy mají žáci příležitost navštěvovat sportovní klub SKIVELO, který je určen sluchově postiženým dětem, mládeži i dospělým (více kap. 6.4.2 SK SKIVELO). O dalších organizacích, které se v Olomouci věnují volnočasovým aktivitám pro sluchově postižené děti a mládež, jsem se bohužel (od učitelek na škole) nedozvěděla a ani se mi nepodařilo nějaké vůbec najít (například na internetu).

6.4.2 SK SKIVELO

SK SKIVELO neslyšících Olomouc je sportovní klub pro sluchově postižené zájemce o sport. Na jejich webových stránkách SK SKIVELO neslyšících Olomouc (2014) můžeme zjistit, že provozují sporty, jako je volejbal, fotbal, bowling, běžkování, cyklistika, běžkování, squash, atletika. Pokud je v rámci tohoto klubu možné věnovat se i jiným sportům, z internetových stránek se o nich nedozvíme. Sporty jsou určeny jak dospělým, tak i dětem a mládeži. (SK SKIVELO neslyšících Olomouc, [b.r.]).

7 Internáty na školách pro sluchově postižené a domovy mládeže

7.1 Internáty

Integrace dětí se sluchovým postižením do běžných škol v místě bydliště není často z nejrůznějších důvodů možná. Tyto děti proto přes týden bydlí na **internátech**, které se nacházejí většinou ve stejném objektu jako školy, do kterých docházejí. Příkladem je škola v pražské Ječné ulici, kde v jednom objektu sídlí internátní mateřská i základní škola a gymnázium pro sluchově postižené. (Halíková, 2007, s. 18–19)

Jejich účel (obecně internátů) je vymezen ve vyhlášce č. 108 ze dne 22. února 2005, o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních (Vyhláška MŠMT č. 108/2005). V § 6 se o internátech píše: *„Internát poskytuje dětem a žákům škol samostatně zřízených pro děti a žáky se zdravotním postižením a dětem přípravného stupně základní školy speciální ubytování a výchovně vzdělávací činnost navazuje na výchovně vzdělávací činnost těchto škol a školských zařízení a zajišťuje těmto dětem a žákům školní stravování.“*

Na internátu by měl mít každý žák možnost ve svém volném čase (ať už organizovaném, nebo neorganizovaném) dělat to, co ho baví, a rozvíjet tak své schopnosti například v zájmových kroužcích. Nejen proto jsou zde vychovatelé, kteří přes týden alespoň částečně nahrazují roli rodičů a pomáhají žákům organizovat jejich volný čas. Na internátech pracují vychovatelé slyšící i se sluchovým postižením a vedou často i zájmové kroužky. Organizace internátu bývá na každé škole trochu jiná (viz charakteristiky internátů u jednotlivých škol zapojených do dotazníkového šetření).

7.2 Domovy mládeže

Žáci středních škol bývají také někdy ubytováni v **domovech mládeže**, které jsou určeny žákům běžných škol. Příkladem je brněnská střední škola pro sluchově postižené, jejíž žáci mohou být ubytováni v domově mládeže Střední školy informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno. (Domov mládeže, [b.r.]

Ve vyhlášce č. 108 ze dne 22. února 2005, o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních (Vyhláška MŠMT č. 108/2005) jsou domovy mládeže (dále jen „domov“) charakterizovány takto (§ 2): *„Domov poskytuje žákům středních*

škola a studentům vyšších odborných škol ubytování, výchovně vzdělávací činnost navazující na výchovně vzdělávací činnost středních a vyšších odborných škol a zajišťuje těmto žákům a studentům stravování.“ V dalším odstavci je také zmíněno, že „*Domov vede žáky a studenty k plnohodnotnému využívání volného času formou zájmových činností.*“

V každém domově mládeže bývá obvykle různá nabídka volnočasových aktivit (viz kapitola 6.3.1 Zájmové aktivity na škole). K odpočinku (aktivnímu i pasivnímu) slouží například klubovny, počítačové místnosti, knihovny, studovny nebo sportovní hřiště. Ubytování žáci mají často možnost účastnit se sportovních akcí či organizovaných výletů.

8 Dotazníkové šetření

Cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jakým aktivitám se věnují žáci škol pro sluchově postižené ve volném čase. Také jsem chtěla porovnat způsoby trávení volného času žáků, kteří jsou přes týden ubytováni na internátech (dále jen „internátní“), a těch žáků, kteří do škol denně docházejí/dojíždějí (dále jen „neinternátní“).

Při výzkumu mě zajímalo také to, zda žáci ze zapojených škol navštěvují více zájmových kroužků určených sluchově postiženým žákům, nebo kroužky určené především slyšícím žákům.

Dále jsem chtěla zjistit, zda žáci chodí na akce (kulturní, sportovní či jiné), které jsou pořádány především pro sluchově postižené lidi, a o jaké akce se případně jedná.

Autorky obou (již citovaných) prací o volném čase sluchově postižených žáků došly k závěru, že sportovní aktivity jsou stále nejčastějšími aktivitami sluchově postižených žáků. Od napsání těchto prací uběhlo již 12 let (Slížková, 2002) a 7 let (Horáková, 2007) a preferované volnočasové činnosti žáků se mohly v průběhu času změnit. Proto jsem i já ve své práci chtěla ověřit, zda je sport u žáků stále na prvních místech.

8.1 Výběr výzkumného vzorku a způsob šetření

Abych získala údaje od co největšího počtu respondentů, rozhodla jsem se pro výzkum využít metodu dotazníkového šetření.

Jako cílovou kategorii respondentů jsem si zvolila žáky 2. stupně základních škol (dále jen ZŠ) a studenty středních škol (dále jen SŠ) pro sluchově postižené. Žáky 1. stupně ZŠ jsem do šetření nezapojila, protože o jejich kroužcích a zájmových aktivitách rozhodují ve větší míře rodiče než děti samy a mě zajímalo, jaké aktivity či kroužky preferují sami žáci.

Obě autorky již zmiňovaných podobně zaměřených prací (viz kapitola Úvod) též prováděly dotazníkové šetření na školách pro sluchově postižené, ale každá z nich se zaměřila na (téměř) jiné školy²⁵. Respondenty jejich šetření však byli pouze žáci jen základních škol.

²⁵ Lenka Slížková zadávala dotazníky na třech pražských základních školách (Výmolova, Holečková a Ječná). Pavlína Horáková do svého šetření zapojila pražskou základní školu Holečkovu a základní školy z Brna, Ivančic, Českých Budějovic, Hradce Králové a Plzně.

Proto jsem své dotazníkové šetření nezaměřila jen na žáky základních škol, ale také na žáky střední škol, od kterých jsem nakonec získala 83 % z celkového počtu vyplněných dotazníků. Dotazníkové šetření proběhlo v Brně, Hradci Králové, Praze a také ve škole v Olomouci (ve které ani jedna z autorek zmiňovaných prací dotazníky nezadávala).

8.2 Tvorba dotazníku

Při formulaci dotazníkových otázek jsem se snažila o co největší přehlednost a srozumitelnost otázek, protože vím, že psaná čeština dělá (obecně) sluchově postiženým lidem větší problémy než slyšícím. Přesto jsem velkou část dotazníku nemohla už více zjednodušit, aby byl zachován obsahový smysl otázek. Zvolila jsem uzavřené²⁶ a polouzavřené²⁷ typy otázek, aby bylo vyplňování pro respondenty co nejjednodušší. Vedení kontaktovaných škol pro sluchově postižené jsem nabídla, že mohu být při zadávání dotazníků žákům osobně přítomna. Chtěla jsem tak zajistit co největší míru porozumění psanému textu v dotazníku a možnost případného objasnění otázek.²⁸

8.3 Zadávání dotazníků

Dotazníky jsem nakonec měla možnost distribuovat na těchto školách²⁹:

- ZŠ a SŠ v Praze Radlicích
- internátu v Hradci Králové (žáci ZŠ i SŠ)
- SŠ v Brně
- ZŠ v Olomouci

²⁶ „Uzavřená otázka je taková, která nabízí hotové alternativní odpovědi.“ (Gavora, 2010, s. 124)

²⁷ „Polouzavřené otázky nabízejí nejprve alternativní odpovědi a potom ještě žádají vysvětlení v podobě otevřené otázky.“ (Gavora, 2010, s. 126)

²⁸ V dotaznících jsem všechny žáky ze škol pro sluchově postižené označila termínem „neslyšící“. Slovní spojení jako například „kroužky pro neslyšící, akce pro neslyšící“ se běžně používají, a proto jsem (pro jednotnost) tento termín použila například i v souvislosti s označením učitele zájmového kroužku, který má nějaké sluchové postižení. Termín používám i v praktické části v místech, kdy užívám terminologii z dotazníků.

²⁹ V grafech (a celé kapitole) jsou školy (pro zjednodušení) pojmenovány jen podle města, ve kterém se nacházejí.

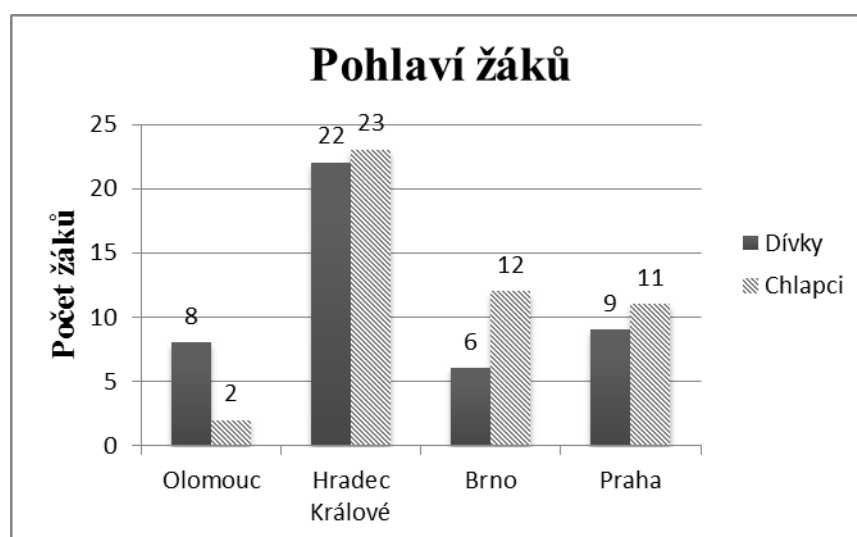
Zadávání dotazníků jsem byla ve většině případů osobně přítomna a mohla jsem žákům vysvětlit případné nejasnosti (přítomna jsem nebyla jen na internátu v Hradci Králové a několika třídách v Praze Radlicích). Distribuce dotazníků a jejich vyplňování probíhalo od dubna 2014 do začátku května 2014 a celkový počet respondentů byl 93 žáků.

8.4 Vyhodnocení dotazníků

Co se týče poměru žáků z internátů a neinternátních žáků, poměr je značně nevyvážený. Je to dáno tím, že v Hradci Králové mi bylo umožněno zadat dotazníky jen na internátu, celkový počet respondentů z internátů je proto mnohem vyšší než počet neinternátních žáků. U většiny otázek jsem tedy při vyhodnocování neporovnávala odpovědi žáků z internátů a neinternátních žáků. V jednom případě vyhodnocování otázky (otázka týkající se činností ve volném čase, graf č. 5 Činnosti žáků ve volném čase) jsem převedla počty na procenta, abych mohla výsledky lépe porovnat.

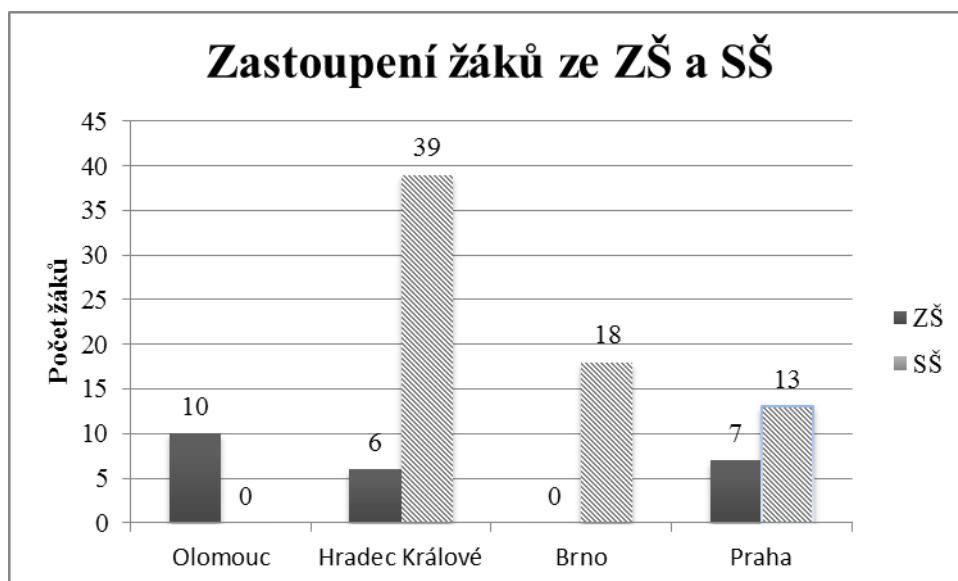
Ve většině uzavřených i polouzavřených otázek mohli žáci zakroužkovat více možností.

V první části dotazníku jsem od žáků zjišťovala obecné informace. První graf znázorňuje zastoupení dívek a chlapců z jednotlivých škol, které bylo velmi vyvážené. Celkový počet dívek byl 45 a chlapců bylo 48.

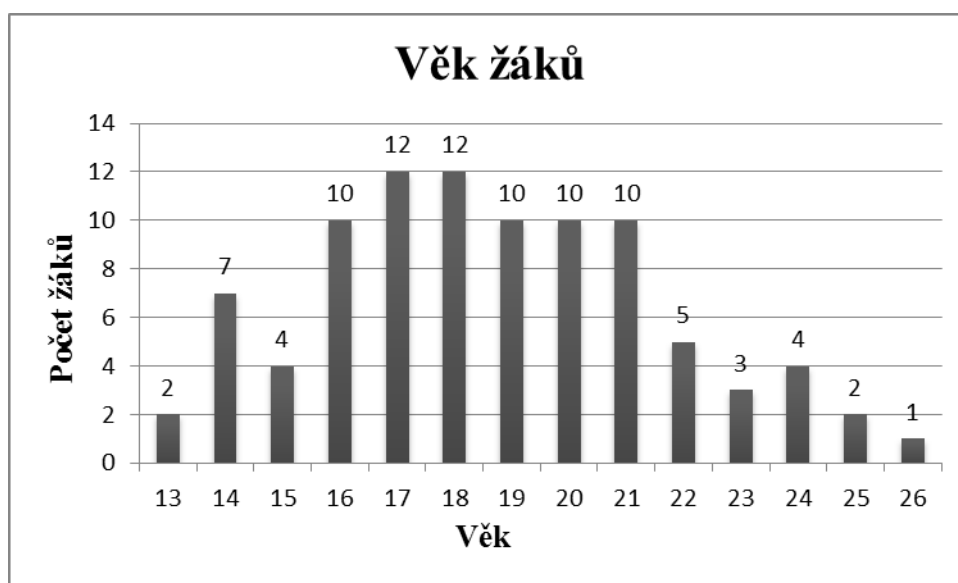
Graf č. 1: Pohlaví žáků

Z celkového počtu respondentů 93 žáků bylo 16 žáků ze ZŠ a 77 žáků ze SŠ. Přesný počet žáků ze ZŠ a SŠ v jednotlivých městech je znázorněn na grafu č. 2.

Graf č. 2: Zastoupení žáků ze ZŠ a SŠ

Věkové rozmezí se pohybovalo mezi 13 – 26 lety (s největším zastoupením žáků mezi 16 – 21 lety věku) a je znázorněno na grafu č. 3. Průměrný věk byl 18,5 let.

Graf č. 3: Věk žáků

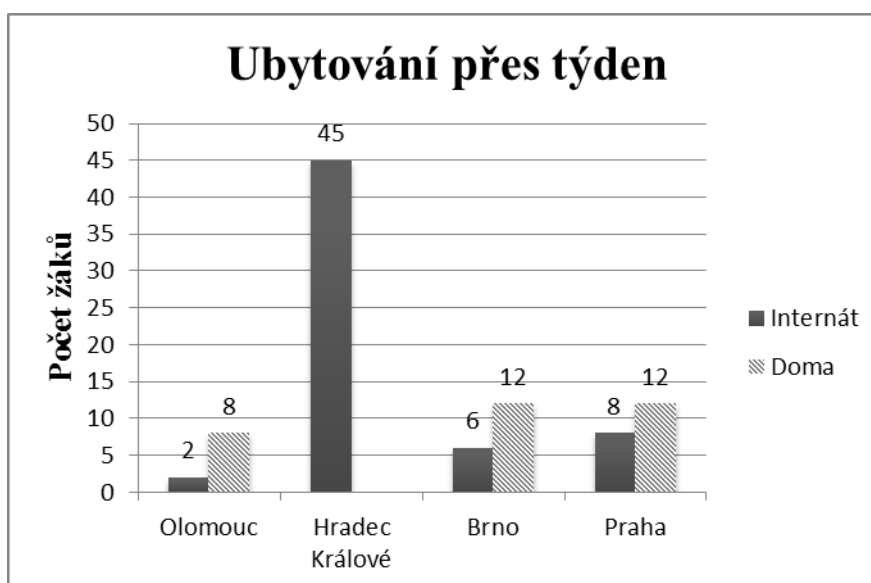
Další položkou dotazníku byl dotaz na preferovaný způsob komunikace. Respondenti mohli zaškrtnout jednu i více možností. Nejvíce žáků (38) zaškrtnulo, že v komunikaci nejraději používá český znakový jazyk, dále 16 žáků uvedlo, že v komunikaci používá jen mluvenou češtinu, a třetí největší skupinou byli žáci, kteří napsali, že v komunikaci používají jak český znakový jazyk, tak i mluvenou češtinu (14 žáků).

V horní polovině následující tabulky jsou zaznamenáni žáci, kteří zaškrtnuli jen jednu z možností. V druhé polovině jsou pak počty žáků, kteří zaškrtnuli jednu a více možností.

Počty žáků podle preferovaného způsobu komunikace					
Možnost	Olomouc	Hradec Králové	Brno	Praha	Celkem
Český znakový jazyk = A	1	24	4	9	38
Mluvená čeština = B	6	3	5	2	16
Odezírání = C	-	1	-	-	1
Jiné	-	-	-	-	0
A + B	-	6	4	4	14
A + C	1	2	-	1	4
B + C	-	1	3	3	7
A + B + C	2	8	2	1	13

Tabulka č. 1: Počty žáků podle preferovaného způsobu komunikace

Vzhledem k tomu, že ve škole v Hradci Králové jsem dotazníky mohla distribuovat jen žákům bydlícím přes týden na internátu, je poměr internátních žáků a žáků neinternátních poněkud nevyvážený (61 žáků z internátů a 32 žáků docházejících do školy denně). Přesné počty ukazuje graf č. 4.

Graf č. 4: Ubytování přes týden

Otázka č. 1: Co děláš ve volném čase?

V grafu v č. 5 vidíme, jaké aktivity žáci preferují. Je zde také znázorněn rozdíl mezi aktivitami žáků z internátu (Internát) a žáků dojíždějících denně do školy (Doma).

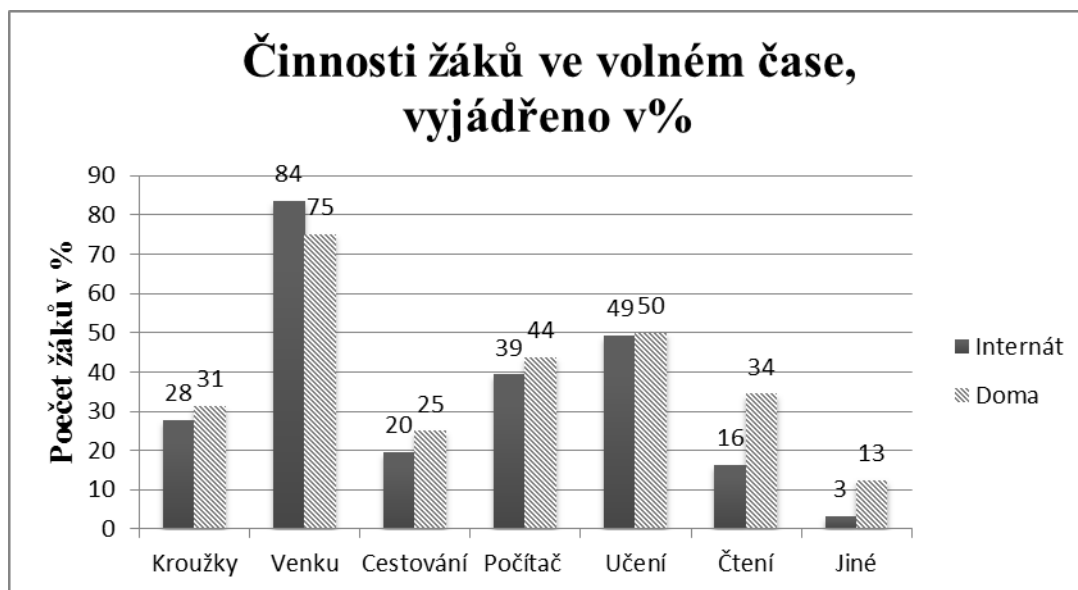
Abych mohla alespoň trochu porovnat aktivity žáků internátních a aktivity žáků neinternátních (počet těchto dvou skupin byl jinak velmi nevyvážený a porovnání by nebylo možné), převedla jsem počty na procenta a znázornila je tak i v grafu.

Pokud bych výsledek zobecnila, mohla bych říct, že jsou jednotlivé položky vcelku vyvážené. Větší rozdíl vidíme jen u položky „pobyt venku“. Tímto způsobem nejčastěji tráví svůj volný čas žáci bydlící přes týden na internátu. Naopak více volného času věnovanému čtení zaškrtnlo téměř o 20 % více žáků bydlících doma.

V této otázce pouze 27 žáků zaškrtnlo, že navštěvují zájmové kroužky (dále jen „kroužky“). Z dalších odpovědí těchto žáků se pak ale dalo vyčíst, že kroužky navštěvují, ale asi je neznají pod tímto pojmem (používají názvy kroužků). Dalším důvodem je to, že na některých školách (resp. internátech) tyto aktivity probíhají v rámci výchovných činností a ani v těchto případech se označení „kroužek“ nepoužívá (více kap. 6.2.1).

V odpovědi „jsem venku“ mohli žáci ještě specifikovat, co venku dělají. Nejčastěji odpovídali, že jsou venku s kamarády (17 žáků), jdou do města/nakupují (7 žáků), jdou si zaběhat (6 žáků), věnují se jinému sportu mimo kroužky (posilovna, bowling, tenis, squash, atletika, běžky), jdou na výlet s rodinou (4 žáci) nebo se projíždějí na kole (6 žáků), bruslích (4 žáci), skateboardu (1 žák).

Ti, kteří specifikovali svoji odpověď v kategorii „jiné“, v dotaznících uvedli odpovědi: práce (2 žáci), fotografování (1 žák) a spaní (1 žák).

Graf č. 5: Činnosti žáků ve volném čase, vyjádřeno v %

Otázka č. 2: Chodíš/jezdíš na nějaké akce pro neslyšící?

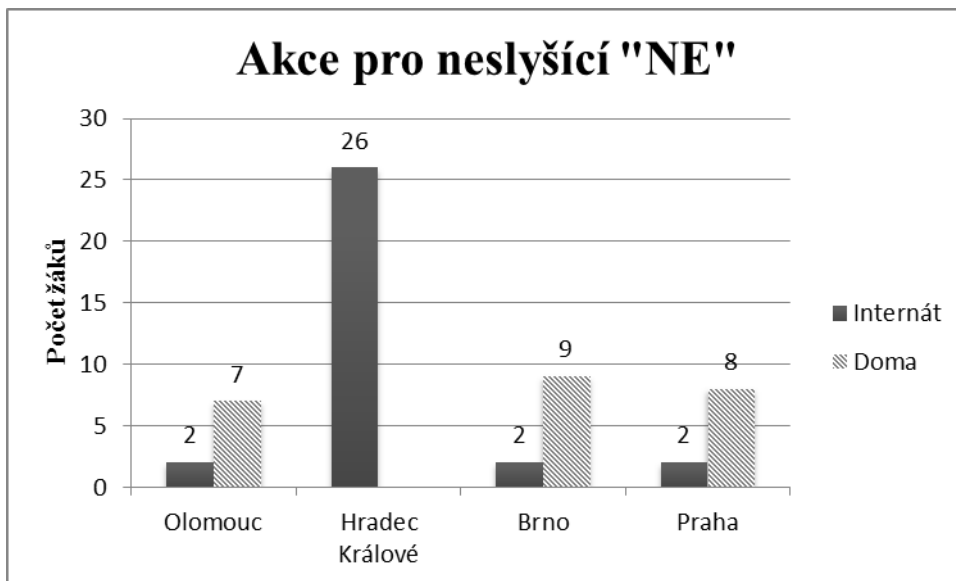
Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jaký je mezi žáky ZŠ a SŠ pro sluchově postižené zájem o akce pro neslyšící (divadelní představení, tlumočené akce, plesy atd.).

Z celkového počtu vyšlo, že 38 žáků navštěvuje akce určené pro neslyšící a 55 žáků je naopak nenavštěvuje. V tabulce č. 2 vidíme přehled akcí, které žáci uvedli.

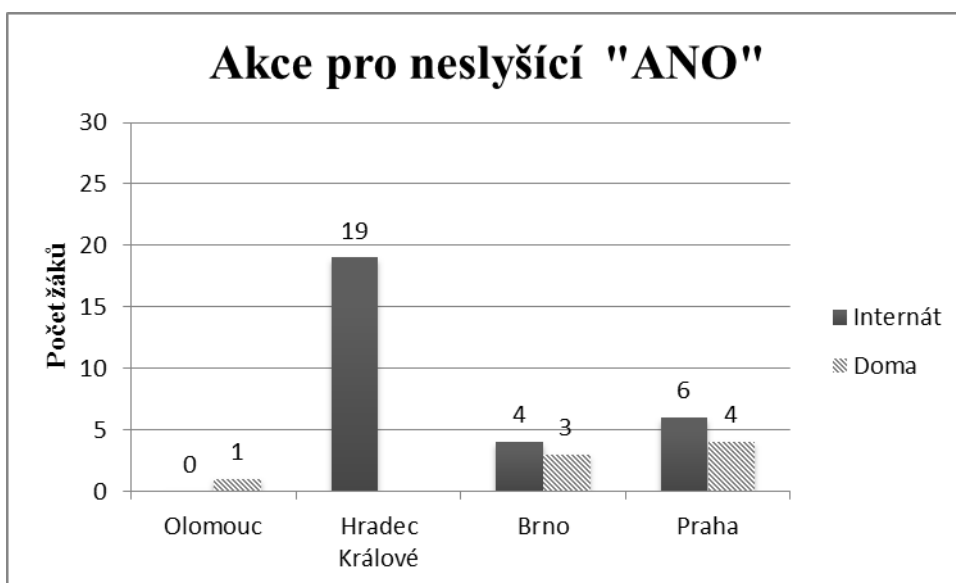
Akce pro neslyšící		
Název akce	Město	Počet žáků
Plesy pro neslyšící	Hradec Králové, Praha a Brno	16
Divadlo beze slov	Hradec Králové	7
Akce v Kavárně u Žambocha	Brno	2
Akce pro neslyšící dospělé (nespecifikováno)	Brno	1
Akce v Tiché kavárně	Praha	1
Akce CDY	Praha	1
Mezinárodní den neslyšících	Praha	1

Tabulka č. 2: Akce pro neslyšící

Na grafu č. 6 vidíme, že žáci, kteří docházejí do školy denně, zaškrtnli vícekrát odpověď, že na akce nechodí. Naopak žáci z internátů vybrali možnost druhou.

Graf č. 6: Akce pro neslyšící „NE“

Graf č. 7: Akce pro neslyšící „ANO“

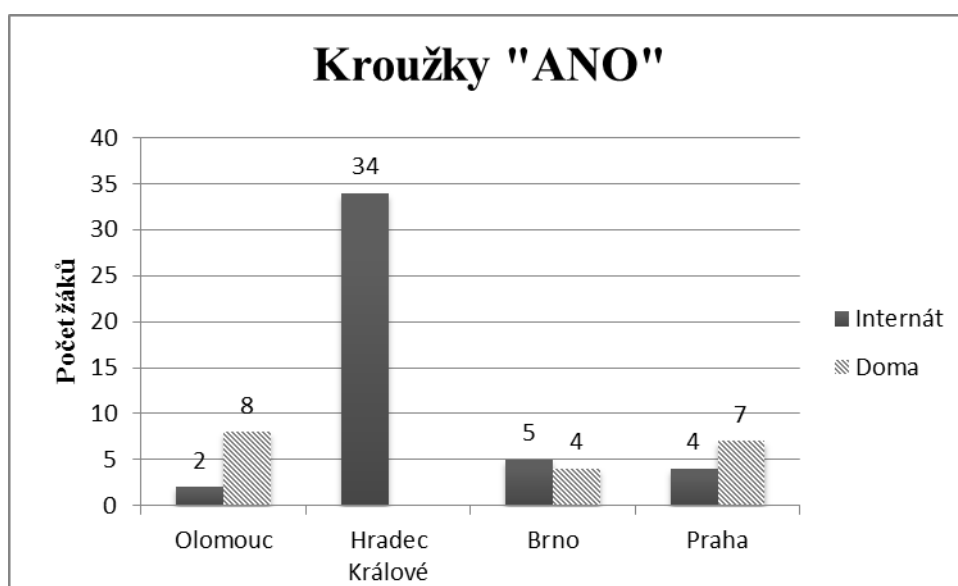
Otázka č. 3: Chodíš na nějaké zájmové kroužky?

Z dotazovaných respondentů chodí na kroužky 64 žáků a 29 žáků nechodí.

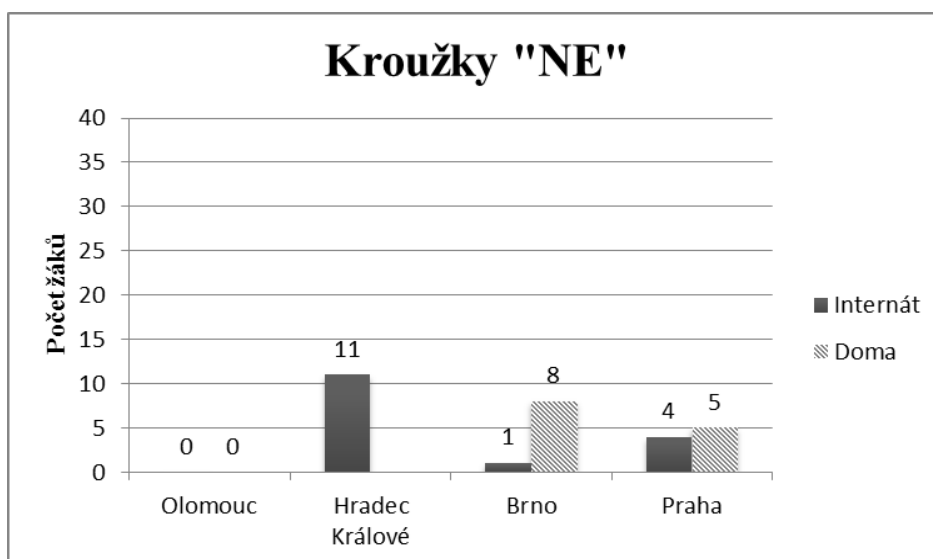
Pokud porovnáváme města mezi sebou, odpovědi se velmi liší. Například v Olomouci všichni žáci zaškrtnli, že na kroužky chodí. V Hradci Králové většina respondentů též chodí na nějaký kroužek. V Brně je počet zcela vyvážený (9 žáků chodí na kroužky a 9 žáků

nechodí) a v Praze na kroužky chodí jen o dva žáky více na kroužky (resp. 7 žáků nechodí, 9 žáků chodí).

Co se týče porovnání údajů od žáků z internátů a žáků docházejících denně do školy z grafu č. 8 lze vyčíst, že kroužky navštěvují více žáci docházející denně do školy (pokud nepočítám Hradec Králové, protože zde jsou respondenti jen z internátu, a nemám proto porovnání). Nemohu zde zobecnit, že by žáci z internátů pro sluchově postižené chodili do kroužků méně, a naopak, protože v tomto případě jsou tyto dvě skupiny početně nesrovnatelné (viz graf č. 3: Ubytování přes týden).

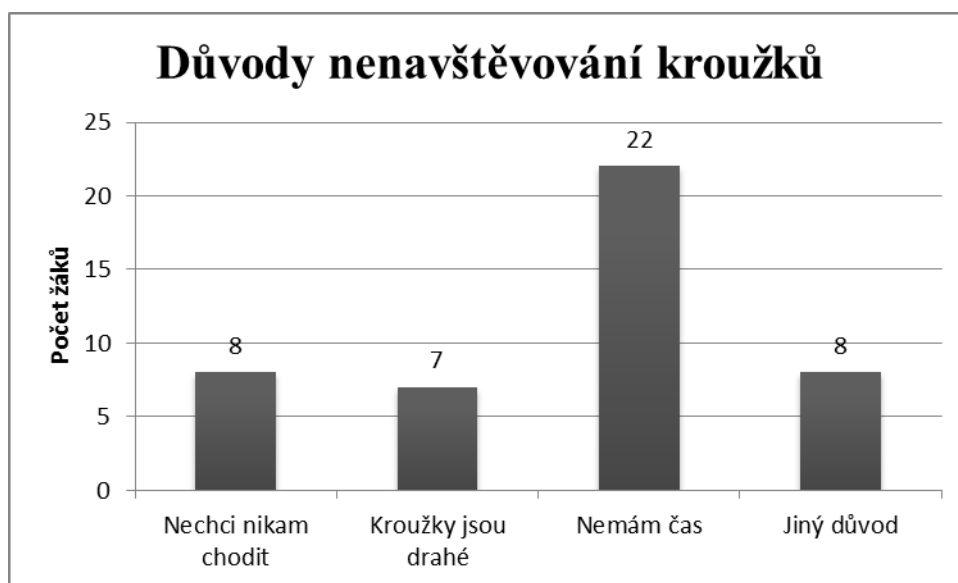
Graf č. 8: Kroužky „ANO“

Graf č. 9: Kroužky „NE“

Otázka č. 4: Proč nechodíš na kroužky?

Žáci mohli opět zakroužkovat více možností s důvody, proč na kroužky nechodí. Nejčastěji byla zakroužkována možnost „nemám čas“ (22 žáků). Možnosti „nechci nikam chodit“ a „kroužky jsou moc drahé“ uvedlo podobný počet žáků (8 žáků a 7 žáků). Možnost „jiný důvod“ vybralo 8 žáků a jednotlivé důvody byly specifikovány takto: zdravotní důvod, kroužky nemají cenu, na kroužcích málo účastníků, jsem nesmělá a bojím se lidí, na kroužcích mě to nebaví.

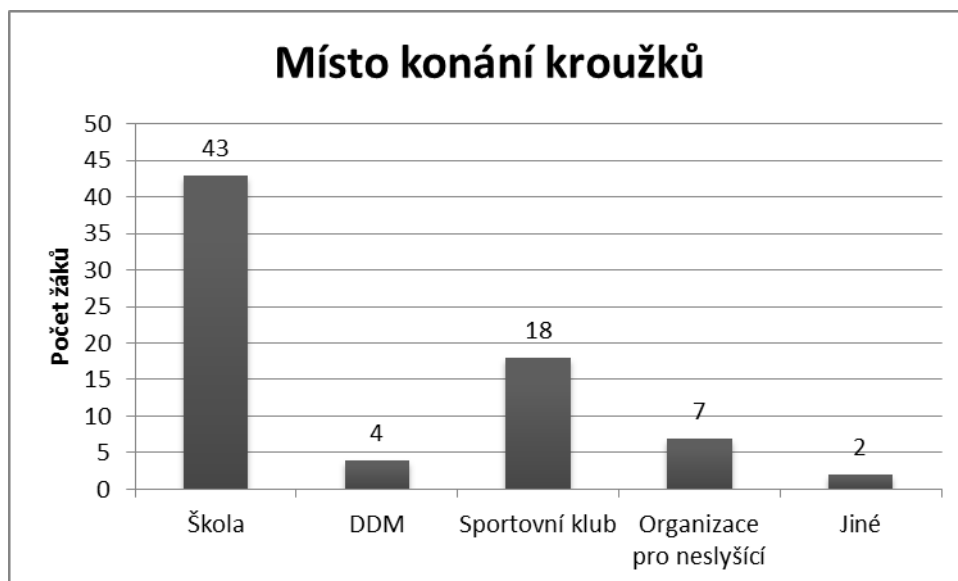

Graf č. 10: Důvody nenavštěvování kroužků

Otázka č. 5: Kam chodíš na kroužky?

Při tvorbě dotazníků jsem vycházela z předpokladu, že kroužky na škole jsou oddělené od kroužků probíhajících na internátu. Proto jsem v této otázce měla odpovědi oddělené (kroužky na škole a kroužky na internátu). Při návštěvě škol jsem ale zjistila, že tomu tak není. Kroužky nejsou rozdělené na ty, které probíhají na internátu, a na ty, které probíhají ve škole. Při vyhodnocování jsem tedy tyto dvě možnosti sloučila pod možnost „kroužky na škole“ a počítala je dohromady.

Výrazně nejčastější odpověď byla „kroužky na škole“. Zastoupení dalších možností je znázorněno na grafu č. 11 (jsou zde zaznamenány odpovědi ze všech škol dohromady). Možnost „jiné“ vybrali dva žáci, ale nespecifikovali ji.

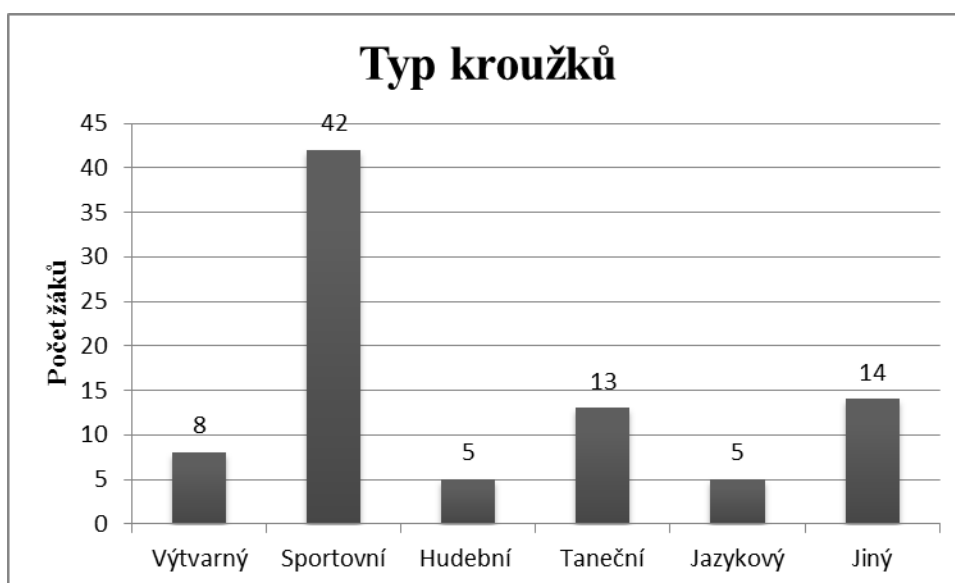

Graf č. 11: Místo konání kroužků

Otázka č. 6: Jaké kroužky navštěvuješ?

Rozhodně nejvíce žáků (42) zakroužkovalo možnost „sportovní“ (kroužek). Nejvíce se ze sportů objevovaly míčové hry: 8 žáků uvedlo volejbal, 8 žáků florbal, 6 žáků fotbal a 4 žáci basketbal. Po jedné odpovědi se objevily sporty: ping pong, plavání, atletika, zumba, tenis a gymnastika.

Jazykové kroužky specifikovány nebyly. U možnosti „jiné“ (pokud byla odpověď specifikována) se objevily odpovědi: počítačový kroužek (3 žáci), Multimediální tvůrčí dílna a filmový kroužek (5 respondentů), hra na bicí (2 žáci, připočítala jsem je ale k možnosti „hudební kroužek“), náboženství (1 žák) a vaření (1 žák).

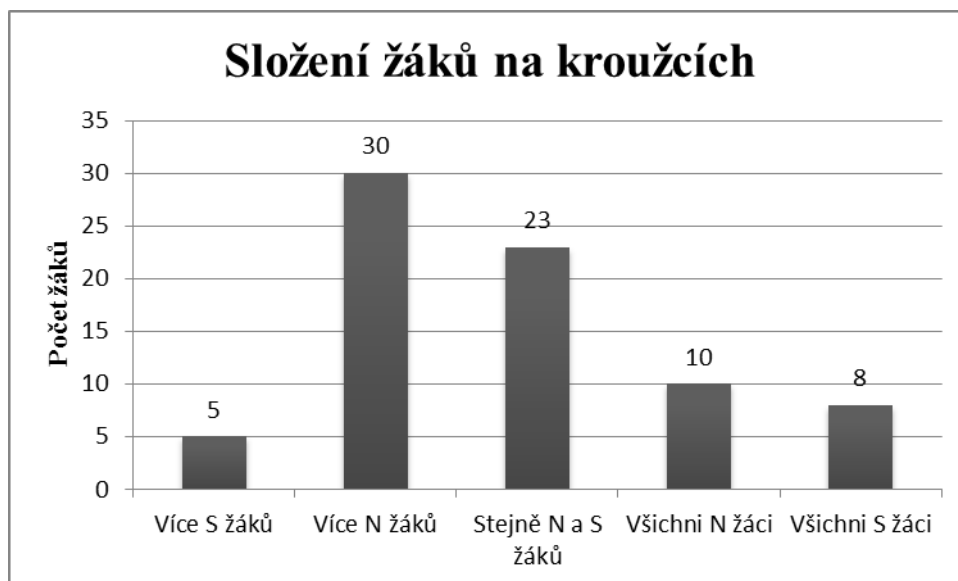

Graf č. 12: Typ kroužků

Otázka č. 7: Chodíš na kroužky, kde je ... (různé složení slyšících a neslyšících žáků)

Touto otázkou jsem zjišťovala, zda žáci chodí na kroužky spíše s neslyšícími žáky (v grafu zkratka „N“), nebo se slyšícími žáky (v grafu zkratka „S“).

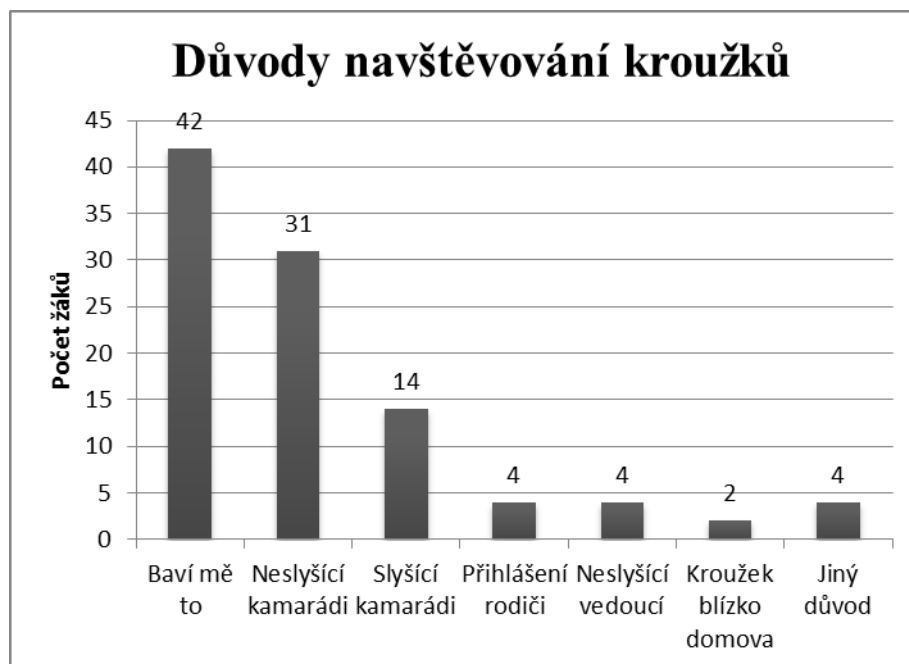
Z grafu č. 13 tedy vyplývá, že většina žáků chodí na kroužky, kterých se účastní buď více neslyšících žáků, nebo je žáků slyšících stejně jako žáků neslyšících. Mnohem méně žáků chodí na kroužky jen se slyšícími žáky nebo s převahou slyšících žáků.

Graf č. 13 : Složení žáků na kroužcích

Otázka č. 8: Proč na kroužky chodíš?

Žáci nejvíce vybírali možnost, že na kroužky chodí, protože je to baví (41 žáků). Druhou nejpočetnější vybranou možností byla ta, že na kroužcích mají neslyšící kamarády (31 žáků) a poté i slyšící kamarády (14 žáků). Další možnosti už nebyly zaškrťovány tak často (viz graf č. 14). Jako jiné důvody byly uvedeny: chci umět angličtinu (1 žák), na internátu je občas nuda (1 žák), dva žáci odpověď nespecifikovali.

Graf č. 14: Důvody navštěvování kroužků

Otázka č. 9: Vyhovuje ti způsob komunikace na kroužcích?

Pokud žáci dochází na více kroužků, mohli ke každému z nich napsat, jak probíhá komunikace s vedoucím kroužků a zda jim tento způsob komunikace vyhovuje. Na otázku odpovědělo celkem 84 žáků, z nichž 11 uvedlo, že komunikace na kroužcích jim nevyhovovala.

Shrnu-li všechny odpovědi žáků, mohu výsledky rozřadit do tří skupin podle toho, jaký vedoucí kroužek vede a jak komunikace probíhá.

Vyhovující komunikace:

Skupina č. 1: Žáci uvedli jako vedoucího kroužku neslyšícího vedoucího, který znakuje. Zde komunikace probíhá bez problémů.

Skupina č. 2: Do této kategorie jsem podle odpovědi žáků zařadila vedoucí kroužků, kteří jsou slyšící, ale umí znakovat nebo se jinak přizpůsobují žákům, pak komunikace probíhá také bez problémů.

Nevyhovující komunikace:

Skupina č. 3: Vedoucí kroužků jsou slyšící, neznakují, nepřizpůsobují svůj jazykový projev sluchově postiženým žákům a ti jim pak nerozumějí.

Odpovědi získané prostřednictvím dotazníků byly velmi podobné bez ohledu na to, v jakých městech byly zadány. Z každé školy byly maximálně 4 žáci, kteří odpověděli, že vedoucímu kroužku nerozumí.

Komunikace učitelů na kroužcích				
Skupina	Slyšící/neslyšící vedoucí	Počet odpovědí	Charakteristika komunikace	Komunikace vyhovuje/nevyhovuje
Skupina č. 1	neslyšící	30	znakuje	vyhovuje
Skupina č. 2	slyšící	22	znakuje	vyhovuje
		6	mluví a znakuje	
		12	mluví pomalu a srozumitelně (lze lépe odezírat)	
		1	jenom mluví, ale používá názorné pomůcky (kreslení a psaní na tabuli)	
		2	neznakuje, ale je přítomen tlumočnick	
Skupina č. 3	slyšící	11	neznakuje či mluví rychle	nevyhovuje

Tabulka č. 3: Komunikace učitelů na kroužcích

Otázka č. 10: Chtěl/a bys chodit na kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící?

V tabulce č. 4 vidíme, že jen 15 žáků by rádo chodilo na kroužek, který je určen především slyšícím zájemcům (v jejich městě), ale kvůli svému sluchovému postižení ho nenavštěvují. Kroužky se v dotaznících neopakovaly, každý byl uveden jen jednou.

Kroužky pro slyšící žáky, o které mají sluchově postižení žáci zájem		
Možnost	Počet žáků	Název kroužku, na který by žák rád chodil
Ano	15	myslivecký kroužek, učení karetní hry Canasta, paintball, hraní na klavír, taneční kroužek, kanoistický kroužek, chovatelský kroužek, ragby nebo kroužek o kubánské kultuře
Ne	56	-

Tabulka č. 4: Kroužky pro slyšící žáky, o které mají sluchově postižení žáci zájem

Otázka č. 11: Chtěl/a bys, aby bylo více kroužků pro neslyšící?

Tato otázka měla (na rozdíl od otázky č. 10, kde žáci uváděli typ kroužku) zjistit důvod, proč by žáci případně chtěli nebo nechtěli, aby nabídka kroužků pro neslyšící byla pestřejší. Na otázku odpovědělo celkem 58 žáků, ale ne všichni uvedli důvod.

Více kroužků pro neslyšící?		
Možnost	Počet žáků	Uvedené důvody (počet žáků)
Ano	26	- aby neslyšící měli více aktivit (8) - aby slyšícím lidem ukázali kulturu Neslyšících (1) - málo sportovních týmů neslyšících, které by proti sobě soupeřily (1) - i neslyšící mají různé zájmy (3) - kroužky mě baví (2)
Ne	18	- nevím (6) - bylo by jich už moc (2) - nemám o kroužky zájem (5) - na kroužky nemám čas (1)
Nevím³⁰	14	-

Tabulka č. 5 : Více kroužků pro neslyšící?

³⁰ Celý název možnosti zní: „Nevím, chodím jen na kroužky se slyšícími.“ (Pro větší přehlednost byla tato možnost v tabulce zkrácena.)

Otázka č. 12: Pokud chceš, můžeš zde napsat poznámky k tvým kroužkům, zájmům nebo volnému času.

V tabulce jsou zaznamenány všechny poznámky žáků (celkem 10), kteří tuto možnost využili a ke svému volnému času ještě něco doplnili.

Poznámky žáků k jejich volnému času		
Vlastní poznámka	Preferovaný způsob komunikace³¹	Počet žáků
Baví mě chodit do nákupního centra Futurum a Atrium v Hradci Králové.	Český znakový jazyk	1
Kroužky pro neslyšící jsou důležité. Neslyšící se na nich setkávají a mohou se navzájem podporovat. Komunikace se slyšícími při sportovních aktivitách je mnohem obtížnější.	Český znakový jazyk	1
Nejlepší je být mezi neslyšícími, protože jim rozumím.	Český znakový jazyk	1
Chci najít sportovní klub v Hradci Králové blízko naší školy. Chci sportovat se slyšícími.	A+B+C	1
Moc rád/a sportuji, nemůžu být bez sportu.	A+B+C	1
Chtěl/a bych zkusit ragby, ale mohlo by to být pro mne nebezpečné. Jsem uživatel kochleárního implantátu.	A+B+C	1
Rád/a se svůj volný čas organizuji sám, protože nabízené kroužky mi nevyhovují. Jsem nedoslýchavý/á.	Mluvená čeština / A+B+C	2
Svůj volný čas trávím se slyšícími, protože si rád rozšiřuji slovní zásobu.	Mluvená čeština	1
Starám se o koně kamarádky.	Mluvená čeština	1

Tabulka č. 6: Poznámky žáků k jejich volnému času

³¹ Vysvětlivky zkratk: A = český znakový jazyk, B = mluvená čeština, C = odezírání

9 Výsledky a interpretace dotazníků

Některé výsledky dotazníkového šetření jsou již popsány v předchozí kapitole. Zde se věnuji shrnutí těch nejdůležitějších výsledků a jejich interpretacím.

Při vyhodnocování dotazníků jsem zjistila, že nejčastějším způsobem trávení volného času žáků z 2. stupně ZŠ a žáků SŠ je pobyt venku (za různým účelem) mimo zájmové kroužky a jiné organizované akce. Myslím si, že by to mohlo být dané věkem respondentů, protože v tomto věku si mohou již sami více rozhodovat o tom, co budou ve volném čase dělat, a nechtějí být stále někým vedeni a organizováni.

Častou činností je také trávení času na počítači. Tím se potvrzuje všeobecně známý fakt, že děti a mládež stále častěji tráví svůj čas tímto způsobem, a ani u sluchově postižených žáků tomu není jinak.

Za zmínku také stojí počet žáků, kteří uvedli četbu jako oblíbenou činnost ve volném čase. Beru-li v úvahu, že se dotazníkového šetření zúčastnili žáci škol, kde jsou žáci s různým typem sluchového postižení (žáci neslyšící, nedoslýchaví, žáci se zbytky sluchu či žáci s kochleárním implantátem), domnívám se proto, že počet 21 žáků je zcela přiměřený (vzhledem k tomuto vzorku respondentů). Jiné výsledky by pravděpodobně byly, kdyby se šetření zúčastnili jen žáci zcela neslyšící, kteří mívají se čtením větší problémy³².

Další závěr vychází z odpovědí na otázku č. 10, kterou jsem zjišťovala to, zda je nějaký kroužek, který nemohou navštěvovat kvůli svému sluchovému postižení. Žáci odpovídali většinou záporně. Výsledky z následující otázky č. 11 (kde jsem se ptala, zda by chtěli více kroužků pro neslyšící) dopadly spíše opačně – větší počet žáků by chtěl více kroužků pro neslyšící. Tyto výsledky interpretuji tak, že žáci nemají zájem o kroužky, které jsou v nabídce pro slyšící žáky (kde by jejich sluchové postižení mohlo být překážkou), ale mají zájem o kroužky určené primárně sluchově postiženým žákům.

Dotazníkovým šetřením jsem chtěla zjistit, zda žáci navštěvují více zájmové kroužky určené sluchově postiženým žákům než kroužky určené především slyšícím žákům. Výsledky ukazují, že žáci opravdu upřednostňují kroužky pro neslyšící. Toto zjištění lze doplnit dalším závěrem vyplývajícím z dotazníkového šetření, a to že řada žáků by uvítala, kdyby mohli

³² Problémy neslyšících při čtení vyplývají z toho, že neslyšící nemají rozvinuté na potřebné úrovni ty znalosti, které jsou pro porozumění textu nepostradatelné (př. malá slovní zásoba či omezené znalosti vztahující se k obsahu textu). (Komorná, 2007)

chodit i na další kroužky pro sluchově postižené. Návrhy na kroužky (které byly v dotaznících uvedeny) se ale vůbec neopakovaly a byly většinou specificky zaměřené (viz učení se karetní hry Canasta nebo kroužek o kubánské kultuře). Z toho tedy plyne, že žáci by jen měli rádi na výběr z větší škály různých kroužků (viz odpovědi na otázku č. 11). Je ale otázkou, zda by kapacita kroužku byla zaplněna (vzhledem ke specifčnosti zaměření a menšímu počtu potenciálních účastníků se sluchovým postižením).

Co se týká akcí pro neslyšící a jejich návštěvnosti žáky z uvedených škol, nejnavštěvovanějšími jsou plesy pro neslyšící. Jiné akce (v tak velkém počtu) žáci nenavštěvují. V této souvislosti by jistě bylo zajímavé zjistit informace od jednotlivých organizací o tom, v jaké míře jsou tyto akce jinak navštěvovány, zda jsou na školách propagovány a jaký je o ně zájem ze strany sluchově postižených žáků tohoto věku. Nemohu sice tedy tvrdit, že nabízených aktivit je málo nebo že nejsou mezi žáky dostatečně známé, ze získaných výsledků bych ale mohla vyvodit, že dotazovaní žáci preferují zájmové kroužky pro neslyšící (zhruba 60 % žáků) před jinými akcemi pro neslyšící (zhruba 35 % žáků).

Srovnám-li zjištění Lenky Slížkové a Pavlínky Horákové (týkající se sportování žáků) s výsledky mého šetření, mohu také potvrdit, že sport je stále nejčastější volnočasovou aktivitou sluchově postižených žáků. I přes vyšší věkový průměr mých respondentů a delší časový odstup od vypracování prací výše zmíněných autorek se tento stav se výrazně neliší. Platí to jak na kroužcích, tak i v individuálních aktivitách. Zdůraznění faktu, že žáci rádi sportují, se objevilo také v poznámkách některých respondentů u otázky č. 12 (viz tabulka č. 6 Poznámky žáků k jejich volnému času).

Chtěla jsem porovnat způsoby trávení volného času žáků internátních a žáků neinternátních. Porovnání jsem nakonec ale nemohla provést, protože jsem měla mnohem nižší počet dotazníků od žáků neinternátních než od žáků z internátů (jak už jsem uvedla v kapitole 8.4 Vyhodnocení dotazníků). Na základě zjištěných výsledků ale mohu říci, že se volnočasové činnosti těchto dvou skupin výrazně neliší.

10 Závěr

V teoretické části bakalářské práce jsem se snažila vymezit pojem volný čas a pojmy s ním související. Představila jsem nejznámější zařízení a instituce pro volný čas dětí a mládeže jak v širších souvislostech, tak pak i v užším kontextu volného času sluchově postižených dětí a mládeže. Zmínila jsem nejdůležitější volnočasové aktivity, které jsou nejčastějšími nejen u sluchově postižených dětí a mládeže, ale také u sluchově postižených dospělých.

Ze získaného vzorku odpovědí od žáků z 2. stupně ZŠ a žáků SŠ jsem vyvodila několik závěrů. Zmíněné závěry jsou samozřejmě jen dílčí a nemohu je vztahovat na všechny žáky se sluchovým postižením, protože počet respondentů by musel být mnohem vyšší a také je tato skupina velmi různorodá (od rozmanitosti sluchových vad, přidružených postižení, rozdílnosti komunikačních prostředků po individuální zvláštnosti každého žáka). Školy pro sluchově postižené žáky se od sebe také výrazně liší (přístupem pedagogů ke vzdělávání žáků, preferováním komunikačních prostředků, nabídkou volnočasových aktivit, osobním příkladem a motivací neslyšících učitelů atd.), což také může být jedním z faktorů, který ovlivňuje výsledky poukazující na způsob, jakým tráví volný čas.

U každého města, v němž jsem provedla dotazníkové šetření, jsem na základě dostupných informací představila nejznámější organizace, které sluchově postiženým žákům nabízejí volnočasové aktivity. Z dotazníkového šetření však vyplývá, že žáci tyto organizace spíše nenavštěvují (pokud ano, tak jsou to nejvíce sportovní kluby), ale využívají ve větší míře zájmové kroužky pořádané na jejich škole. Školy jsou tedy v nabídce zájmových kroužků a volnočasových aktivit pro sluchově postižené žáky určitě na prvním místě. Na základě výsledků dotazníkového šetření lze také konstatovat, že sluchově postižení žáci preferují kroužky, které jsou určeny sluchově postiženým žákům a které vedou sluchově postižení vedoucí, kterým v komunikaci rozumějí.

Ve své práci jsem se pokusila popsat současnou situaci v oblasti volného času sluchově postižených žáků ze škol v některých městech České republiky. Určitě se tu ale nabízí prostor k napsání další práce o tom, jaká je situace mezi žáky jiných středních škol, nebo k získání dalšího vzorku žáků z internátů a žáků neinternátních, aby zájmové a volnočasové aktivity obou skupin mohly být lépe porovnány.

11 Použité zdroje

Knižní publikace

- Červinková Houšková, K., Kováčová, T. *Umělecké tlumočení do znakového jazyka*. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87153-73-4.
- Gavora, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0
- Hájek, B., Hofbauer B., Pávková J. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- Hájek, B., Pávková, J. a kol. *Školní družina*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-278-3.
- Hofbauer, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
- Horáková, P. *Mimoškolní aktivity sluchově postižených dětí staršího věku*. [Diplomová práce] Praha : PedF UK, 2007.
- Hudáková, A. *Ve světě sluchového postižení*. Praha : Středisko rané péče Tamtam, 2005. ISBN 80-867-9227-7.
- Kosinová, B. *Neslyšící jako jazyková a kulturní menšina*. Praha : ČKTZJ, 2008. ISBN 978-80-87153-94-9.
- Němec, J. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a pedagogiky volného času*. 1. vyd. Brno : Paido, 2003. ISBN 80-7315-012-3.
- Pánek, P. *Dějiny sportu českých neslyšících*. [Bakalářská práce] Praha : FF UK, 2009.
- Pávková, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 4. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- Potměšil, M. *Úvodní stati k výchově a vzdělávání sluchově postižených*. Praha : Fortuna, 1999. ISBN 80-7168-744-8.
- Přadka, M. *Kapitoly z dějin pedagogiky volného času*. Brno : Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, 1999. ISBN 80-210-2033-4.
- Říčan, P. *Cesta životem*. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- Slížková, L. *Výchova dětí se sluchovým postižením: Trávení volného času sluchově postižených dětí školního věku*. [Závěrečná práce] Praha : PedF UK, 2002.

- Spousta, V. a kol. *Kapitoly z pedagogiky volného času*. Brno : Masarykova univerzita. 1996. ISBN 80-210-1274-9.
- Spousta, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čas*. Brno : Masarykova univerzita. 1998. ISBN 80-210-1275-7.
- Stewart, D. *Deaf sport: The Impact of Sports Within the Deaf Community*. Washington, D. C. : GU Press, 1991. ISBN 0-930323-74-2.

Články z časopisů

- Buberle, V. Co s volným časem? Malé zamyšlení o sportu a kultuře. *Gong*. 1999, č. 9, roč. 23, s. 200–201.
- Halíková I. Odjíždím na internát. *Rodina a škola*. 2007, č. 7, s. 18–19.
- Hudebně-dramatická výchova. *Gong*. 2000, č. 10, s. 249–250.
- Chladová, V. Anketa: Sportuješ rád/a? Jakým sportům se nejraději věnuješ? Co si myslíš o sportu v minulosti a v současnosti? *Gong*. 2008, č. 7–8, s. 6.
- Chladová, V. Jak vyrobit vánoční keramický dárek. *Gong*. 2011, č. 11–12, s. 35.
- Chladová, V. Tanec mi dává pocit svobody. *Gong*. 2009, č. 7–8, s. 6.
- Komorná, M. Psaná čeština a čeští neslyšící. *Info-Zpravodaj*. 2007, č. 3, s. 16.
- Langer, J. Komunikace neslyšících a hluchoslepých při sportovních aktivitách. *Gong*. 2008, č. 7–8, s. 8.
- Motejzíkova, J., Červinková Houšková, K., Sport je teď u mě na prvním místě. *Info-Zpravodaj*. 2007, č. 2, s. 21–22.
- Procházková, R. Na vodě nepotřebuji slyšet, stačí mi ji cítit. *Gong*. 2012, č. 10–12, s. 24.
- Spilková, M., Chladová, V. Nová organizace CDY. *Gong*. 2011, č. 1–3, s. 41.

Vyhlášky

- Vyhláška č. 74 ze dne 9. února 2005, o zájmovém vzdělávání, 2005 [online]. [cit. 9. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-74-2005-sb-1>.
- Vyhláška č. 108 ze dne 22. února 2005, o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních [online]. [cit. 9. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-108-2005-sb-1>.

Internetové zdroje

- 53. oddíl Potkani [online]. © 2010 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://skautipraha2.cz/index.php/oddily/53-oddil-neslyicich-potkani>.
- 53. skautský oddíl „Potkani“. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené* [online]. © 2011 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: http://www.sksp.org/#!ulita-odkazy-neslysici_skauti.
- Centrum pro dětský sluch Tamtam, o. p. s. [online]. © 2011 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.frpsp.cz/cs-CZ/uvod.html>.
- Czech deaf youth [online]. © 2013 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.czechdeafyouth.cz/>.
- Česká komora tlumočnicků znakového jazyka [online]. © 2010 – 2014 [cit. 10. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.cktzj.com/>.
- Česká obec sokolská [online]. © 2007 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.sokol-cos.cz/>.
- Čti + [online]. © 2014 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.ctiplus.cz/>.
- Domov mládeže. *Střední škola informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno* [online]. [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.cichnovabrno.cz/domov-mladeze>.
- European Union of the Deaf [online]. © 2011 – 2015 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.eudy.info/eudy>.
- Historie v datech. *SNN v ČR – CDS pro sluchově postižené* [online]. © 2014 [cit. 10. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.neslysici-brno.estranky.cz/clanky/o-nas/historie-v-datech/historie-v-datech.html>.
- Hradecký spolek neslyšících [online]. © 2014 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.hsnhk.estranky.cz/>.

- Internát. *Střední škola, základní škola a mateřská škola pro sluchově postižené* [online]. © 2014 [cit. 15. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.sluchol.cz/index.php?nid=6800&lid=cs&oid=1104678>.
- Internát. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové* [online]. [cit. 11. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.neslhc.com/internat.php>.
- Internáty. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené* [online]. © 2011 [cit. 15. 5. 2014]. Dostupné na: http://www.vymolova.cz/#!internat_a_druziny.
- Jablíčko dětem [online]. [cit. 3. 4. 2014]. Dostupné na: <http://www.jablickodetem.cz/>.
- Kaplánek, M. *Nauka o volném čase* [online]. České Budějovice : Teologická fakulta Jihočeská univerzita, 2011. [cit. 16. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.tf.jcu.cz/getfile/617191935b911b6b>.
- Keramická dílna [online]. [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://xdesign.cz/keramika/>.
- Moravská kavárna neslyšících [online]. [cit. 16. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.moravskakavarnaneslysicich.cz/fotogalerie.php>.
- O sdružení. *Labyrint Brno* [online]. © 2002 – 2006 [cit. 15. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.labyrintbrno.cz/o-sdruzeni>.
- Pantomima S. I. Brno. Česká republika. *SNN v ČR – CDS pro sluchově postižené* [online]. © 2014 [cit. 15. 5. 2014]. Dostupné na: http://www.neslysici-brno.estranky.cz/clanky/pantomima-s_i_-_system-internacional-.html.
- Salesiáni Dona Boska [online]. © 2014 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.sdb.cz/>.
- Sdružení klubů neslyšících dětí a mládeže (SKNEDAM) [online]. © 2007–2013 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.sknedam.cz/>.
- SK SKIVELO neslyšících Olomouc [online]. [cit. 10. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.skivelo.olnet.cz/index.php/rzne-sporty>.
- Skauti na svém sněmu změnili název své organizace, zvolili nové vedení a určili si cestu do roku 2022. *Skauting* [online]. © 2011 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.skaut.cz/novinky/aktualne/skauti-na-svem-snemu-zmenili-nazev-sve-organizace-zvolili-nove-vedeni-urcili-si-ces>.
- Skauting [online]. © 2011 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.skaut.cz/>.
- Sportovní klub neslyšících Hradec Králové, o. s. [online]. © 2014 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.sknhradec.estranky.cz/>.

- Střední škola. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola, Hradec Králové* [online]. [cit. 11. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.neslhk.com/ss.php>.
- Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené [online]. © 2011 [cit. 15. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.vymolova.cz/#!intro>.
- Tichá kavárna [online]. © 2011 [cit. 15. 5. 2014]. Dostupné na: http://www.tichakavarna.cz/program_kavarny.
- Tlumočená divadelní představení. *Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, o. s.* [online]. © 2010–2014 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.cktzj.com/tlumocena-divadelni-predstaveni#ruze>.
- Ulicentrum. *Střední škola, Základní škola a Mateřská škola pro sluchově postižené* [online]. © 2011 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.vymolova.cz/#!ulita>.
- World federation of the deaf youth section [online]. [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.wfdys.org/#/splash-page/>.
- YMCA v České republice [online]. © 2008 [cit. 2. 5. 2014]. Dostupné na: <http://www.ymca.cz/>.

12 Příloha č. 1: DOTAZNÍK

Ahoj,

jmenuji se Ludmila Ettlerová a jsem studentka oboru Čeština v komunikaci neslyšících na FF UK v Praze. Píši bakalářskou práci „Volnočasové a zájmové aktivity žáků škol pro sluchově postižené“.

Tento dotazník mi pomůže zjistit, co děláš ve svém volném čase. Například jaké máš zájmy, kam chodíš na kroužky, atd.

Skoro u každé otázky můžeš zakroužkovat více možností.

V dotazníku používám pojem „neslyšící“. Pod tímto pojmem zde ale myslím všechny žáky se sluchovým postižením, kteří studují na školách pro sluchově postižené.

Dotazník je anonymní, nemusíš se tedy nikde podepisovat.

Až dotazník vyplníš, dej ho prosím, paní učitelce.

Děkuji ti moc za tvoji spolupráci ☺.

Vyplň:

Jsem: holka / kluk

Věk:

Třída:

V komunikaci nejraději používám (můžeš zakroužkovat více možností):

- a) český znakový jazyk
- b) mluvenou češtinou
- c) odezírání
- d) jiné:

Přes týden bydlím:

- a) na internátě
- b) doma
- c) jinde:

1. Co děláš ve volném čase? (můžeš zakroužkovat více možností)

- a) chodím do kroužků
- b) jsem venku (s kamarády, na kole, bruslích, sportuji...) napiš:
- c) cestuji
- d) hraji hry na počítači, jsem na internetu (ne kvůli škole)
- e) učím se a dělám úkoly
- f) čtu si
- g) jiné

2. Chodíš/jezdíš na nějaké akce pro neslyšící? (př. tlumočené divadelní představení, ples...)

NE – ANO, napiš na jaké:

.....

3. Chodíš na nějaké zájmové kroužky?

- a) ano (pokračuj otázkou č. 5)
- b) ne (pokračuj otázkou č. 4)

4. Proč nechodíš do kroužků? (můžeš zakroužkovat více možností)

- a) nechci nikam chodit
 - b) kroužky jsou moc drahé
 - c) nemám čas
 - d) jiný důvod:
- (Pokračuj otázkami č. 10-12 a pak dotazník odevzdej paní učitelce. Děkuji.)*

5. Kam chodíš na kroužky? (můžeš zakroužkovat více možností)

- a) kroužky ve škole
- b) kroužky na internátu
- c) dům dětí a mládeže (= více kroužků v jedné budově)
- d) sportovní klub
- e) skaut
- f) organizace pro neslyšící, napiš:
- g) jiné:

6. Jaké kroužky navštěvuješ? (můžeš zakroužkovat více možností)

- a) výtvarný
- b) sportovní (př. míčové hry, atletika, plavání, fotbal,...) napiš:
- c) hudební (hudebně pohybový)
- d) taneční
- e) jazykový (př. angličtina, kurz českého znakového jazyka) napiš:
- f) jiný:

7. Chodíš na kroužky, kde je: (můžeš zakroužkovat více možností)

- a) více slyšících žáků
- b) více neslyšících žáků

- c) asi stejně slyšících i neslyšících žáků
- d) všichni neslyšící
- e) všichni slyšící

8. Proč na kroužky chodíš? (můžeš zakroužkovat více možností)

- a) baví mě to
- b) mám tam neslyšící kamarády
- c) mám tam slyšící kamarády
- d) přihlásili mě tam rodiče
- e) rozumím vedoucím, protože jsou neslyšící
- f) kroužek mám blízko domova
- g) jiný důvod:

9. Vyhovuje ti způsob komunikace na kroužcích? (Rozumíš učiteli?)

Příklad:

1. kroužek: keramika

- a) komunikace mi vyhovuje, protože učitel je neslyšící a znakuje
- b) komunikace mi nevyhovuje, protože

2. kroužek: fotbal

- a) komunikace mi vyhovuje, protože
- b) komunikace mi nevyhovuje, protože učitel je slyšící a neumí znakovat

1. kroužek: _____

- a) komunikace mi vyhovuje, protože
- b) komunikace mi nevyhovuje, protože

2. kroužek: _____

- a) komunikace mi vyhovuje, protože
- b) komunikace mi nevyhovuje, protože

3. kroužek: _____

- a) komunikace mi vyhovuje, protože
- b) komunikace mi nevyhovuje, protože

10. Chtěl/a bys chodit na kroužek, ale nemůžeš, protože jsi neslyšící? Pokud ano, napiš na jaký.

- a) ne
- b) ano

11. Chtěl/a bys, aby bylo více kroužků pro neslyšící?

- a) ano, protože
- b) ne, protože
- c) nevím, chodím jen na kroužky se slyšícími

12. Pokud máš nějaké poznámky k tvým kroužkům, zájmům, volnému času – můžeš je napsat zde (nebo na druhou stranu papíru):